

nederlandsdagblad

JAARGANG 78 NR. 20939 WWW.ND.NL REDACTIE@ND.NL 088 1 999 999 **CHRISTELIJK BETROKKEN**

NL

HANS-LUKAS ZUURMAN nd.nl/nederland BEELD HANS-LUKAS ZUURMAN, ANP / ROBIN UTRECHT

Grenzen van mantelzorgers bereikt

► ZEIST

Bijna de helft van de mantelzorgers heeft geregeld het gevoel de zorg voor hun naaste niet meer aan te kunnen, nu door de coronacrisis professionele zorg als dagbesteding of logeeropvang zijn afgeschaald.

Een derde van de circa vijf miljoen mantelzorgers heeft het extra zwaar gekregen door de coronacrisis, waar-schuwt belangenorganisatie Mantel-zorgNL op basis van een peiling via het Nationaal Mantelzorgpanel. Het gaat om de groep die voor een naaste zorgt die tevens te kampen heeft met tijdelijk verminderde professionele zorg. Dagbesteding, logeeropvang, verpleging en verzorging kwamen te vervallen, of zijn versoberd om het besmettingsrisico op corona te verkleinen. Het gevolg is dat in tachtig procent van de gevallen mantelzorgers besloten de ontstane gaten zo veel mogelijk te dichten, wat weer tot extra stress leidt, becijferde Mantel-zorgNL. Aan de peiling namen ruim vijfhonderd mantelzorgers deel. 'Mantelzorgers voelen al bijna twee jaar de druk om extra werk te doen, maar dat kan niet eindeloos door-gaan', waarschuwt directeur Liesbeth Hoogendijk van MantelzorgNL. 'Zowel in de zorg als in de politiek is men zich er te weinig van bewust dat de

Liesbeth Hoogendijk: 'Dit kan niet eindeloos doorgaan.'

druk van de zorg verschuift naar de mantelzorg. Het is niet vanzelfsprekend dat de mantelzorger, die zelf ook vaak een baan en gezin heeft, harder loopt als professionele zorg wegvalt.'

overbelast

Hoogendijk vreest dat mantelzorgers overbelast raken en uitvallen. 'Ik schrik ervan als 74 procent van de ondervraagden aangeeft altijd 'aan' te staan. Dat is een ontzettend hoog percentage. We weten hoe slecht dit soort stress is. Mantelzorgers moeten de zorg, die ze met liefde geven, ook even kunnen loslaten om bij te komen. De balans tussen hun eigen situ-

Hugo de Jonge: 'Zonder mantelzorgers loopt de samenleving vast.'

atie en mantelzorg is te veel verstoord. We signaleren moedeloosheid, bijvoorbeeld omdat een mantelzorger nu een hele dag met een dementerend iemand thuis zit. Terwijl diegene voorheen naar de dagbesteding kon.' De directeur is bezorgd over signalen dat sommige mantelzorgers nu 'licht medische handelingen' verrichten, terwijl ze daar niet voor opgeleid zijn. 'Denk aan zuurstoftoediening of andere medicijnen of wondverzorging. Dat kan niet. Je belandt op deze manier in een glijdende schaal. Er zijn grenzen aan wat je kan vragen aan een vrijwilliger. De minister moet hier meer regie op gaan voeren en kaders aangeven. Betrokken partijen,

waaronder ook de mantelzorgers zelf, moeten hier snel het gesprek over aangaan, want dat blijft uit.'

waardering

Demissionair zorgminister Hugo de Jonge erkent in een reactie dat mantelzorgers het pittig hebben. 'De lockdown valt veel mensen zwaar, niet in de laatste plaats mantelzorgers. Zonder hen loopt de samenleving in no time vast. Ze verdienen waardering en ondersteuning', onderstreept hij. De bewindsman wijst erop dat Rijk, gemeenten en mantelorganisaties afgelopen jaren erin hebben geïnvesteerd de belasting van mantelzorgers te verminderen. Bijvoorbeeld door het aanbod van logeer- en respijtzorg uit te breiden. Maar de druk op zorg en ondersteuning blijft toenemen, meldt De Jonge, die ook wijst op de naderende vergrijzing. 'In 2040 zijn er bijna twee keer zoveel 75-plussers als nu. Hierdoor zal ook de druk op de zorg en ondersteuning flink toenemen. De vraag is hoe we desondanks de juiste zorg kunnen blijven bieden. Dat vraagt komende jaren om investeren in het ondersteunen van mantelzorgers. Het Rijk neemt daarin het initiatief met gemeenten en de betrokken zorgpartijen.' <

►► Zie ook pagina 5

ADVENT

een lied voor advent

PAGINA 2

'Voor ons een kleine moeite'

Studenten nemen zorg tijdelijk over

pagina 4

advertentie

Van Dam, Van Dam & Verkade

Gaarne wensen wij alle lezers gezegende kerstdagen toe!

Bel: 020-4896500

XXL AIRFRYER EN OVEN
VET-ARM ETEN BEREIDEN

GELDIG TOT 23:59

8 FUNCTIES IN 1: EINDELOZE MOGELIJKHEDEN!

299,-
119,-

★★★★★
BEST BEOORDEELD

LAATSTE KANS
BODEMPRIJS

ALLÉÉN VANDAAG GELDIG | [WWW.KOOPJEDEAL.NL](https://www.koopjedeal.nl)

Blokhuis en Slob niet in nieuwe kabinet

pagina 3

advertentie

OnderWeg

Het magazine voor mensen die God en de kerk liefhebben

Neem nu een proefabonnement
www.onderwegonline.nl/proefabonnement

WILLEKE

nd.nl/cartoons

Geen bewijs voor noodzaak prikplicht **COMMENTAAR PAGINA 3**

PRIJS € 2,95 ZATERDAG € 4,10

ADVENT

Wat komt

Wie heeft gehoord wat er straks komt
houdt eerst een hele tijd de mond.
De engel zegt: *Het duurt niet lang,
dan komt het licht. En wees niet bang.*

Maria zingt: *Voor groot en klein
zal ooit de wereld eerlijk zijn.*
Het hele land gaat langzaam dood
als niemand ergens in gelooft

en wat, als wie het zeggen mag
verkeerd gebruik maakt van die macht?
En wat, als oude liefde roest
en jij totaal je best niet doet?

Wat telt voor wie geen tijd meer heeft?
Wat heb jij uit het vuur gesleept?
Aan grote woorden geen gebrek
dus ga nu eerst maar aan het werk:

de grote dag is onderweg
en dan komt alles goed terecht -
het antwoord volgt. En tot die tijd
houden we vol. En zingen wij.

Het land lijkt soms een wildernis,
waar niet heel veel meer heilig is;
de tijd is moeilijk, wat u zegt
en toch is hulp al onderweg.

De wereld is een park, waar wij
geen onkruid zouden moeten zijn.
Wat doe je met je tijd? Wie weet?
Beleg je spaargeld. Geef een feest:

de zee klotst hoog tegen de dijk
die twijfelt of ze straks bezwijkt;
de dijk, die zo haar zorgen heeft -
en hoelang gaat dat goed? Wie weet.

Vandaag hoef je niet bang te zijn
want alles gaat vanzelf voorbij;
en kijk, een vrouw die lacht, zij weet
wat zij alleen ontvangen heeft

met straks dat magische moment:
de moeder maakt de naam bekend.
Het is al heel vaak toegezegd:
alles komt goed. En nu dus echt -

de plannen, door ons zelf gemaakt
die werken niet. Zo gaat dat vaak
maar wat beloofd is, houd dat vast,
hoelang de barre nacht ook was.

Hoe koud de lange nacht ook was,
wat ons beloofd werd, houd dat vast:
hoewel we in het donker staan -
het licht gaat morgen zeker aan.

MENNO VAN DER BEEK

Menno van der Beek schreef tijdens advent dagelijks voor deze krant dichtregels aan de hand van het bijbelleesrooster van het Nederlands Bijbelgenootschap. Samen vormen die regels dit lied. Het kan worden gezongen op de melodie van 'O Christus die de zonne zijt', gezang 383 uit het Liedboek voor de Kerken (1973).

nieuwsvandaag

10.00

Misdaadverslaggever

Rechtbank beslist over
onderzoekswensen in zaak
moord op Peter R. de Vries.

10.00

Persconferentie

President Putin beantwoordt
vragen van buitenlandse
journalisten in persconferentie.

NL

ALIENE BOELE nd.nl/nederland BEELD ANP / BART MAAT

Demissionair staatssecretaris van Volksgezondheid Paul Blokhuis neemt geen deel aan het nieuwe kabinet. 'De beslissing voelt een beetje abrupt.'

Staatssecretaris Blokhuis: 'Ik loop niet juichend weg'

...Hij wilde door. Toch heeft ChristenUnie-leider Gert-Jan Segers besloten dat staatssecretaris van Volksgezondheid Paul Blokhuis niet deelneemt aan het nieuwe kabinet.

... 'Ik respecteer de keuze. Het gaat uiteindelijk niet om mij.'

► DEN HAAG

Wat vindt u ervan dat u niet terugkeert in het nieuwe kabinet? 'Ik doe het werk graag en ik heb energie genoeg om door te gaan. Dus nee, ik loop niet juichend weg. Aan de andere kant: de ChristenUnie heeft de luxe dat er meerdere goede bestuurders rondlopen. Dus ik respecteer de keuze voor nieuwe gezichten in het kabinet. Het gaat uiteindelijk niet om mij, maar om hoe we als partij het meest dienstbaar kunnen zijn aan het land.'

Wanneer hoorde u van dit besluit? 'Gert-Jan Segers en ik spreken elkaar vaak. Een paar maanden geleden vertelde hij mij dat hij nadacht over vernieuwing en verjonging, dus ik wist dat die gedachte leefde. Maar Segers heeft tot het laatste moment getwijfeld, dus deze uitkomst voelt toch een beetje abrupt.'

Met wat voor gevoel vertrekt u? 'Dankbaar en blij. Het was iedere dag bijzonder om me in te zetten voor mensen die niet altijd vanzelfsprekend meedoen in de samenleving. Denk aan daklozen of aan mensen met een verslaving of suïcidale neigingen en overlevenden van de Holocaust.'

Waar bent u trots op?

'Dat de dakloosheid onder jongeren is gehalveerd, vind ik heel bijzonder. Ook onder volwassenen is de dakloosheid gedaald. Een mooi succes. Ik heb nooit willen accepteren dat er mensen op straat moeten leven. Ook kijk ik heel tevreden terug op het Nationaal Preventieakkoord uit 2018. Zeventig maatschappelijke organisaties waren betrokken om afspraken te maken over het terugdringen van roken, ongezond eten en overmatig alcoholgebruik. Op het gebied van suïcidepreventie zijn bovendien forse slagen gemaakt. Steeds meer mensen weten het telefoonnummer 113 te bereiken. Een ander groot succes waar ik aan heb mogen bijdragen, is de maatschappelijke diensttijd. Inmiddels doen ruim zestigduizend jongeren daaraan mee.'

Wat had u beter willen doen?

'Het was mijn ambitie om de wachtlijsten weg te werken in de ggz. Dat is niet gelukt. Er gaat heel veel goed in de geestelijke gezondheidszorg; jaarlijks worden meer dan een miljoen mensen geholpen. Maar er zijn mensen die lang moeten wachten op zorg. Het is een forse uitdaging om daar wat aan te doen.'

Hoe heeft u de samenwerking ervaren in de partij?

'Goed. Samen hebben we werk gemaakt van de idealen van onze partij, in dienst van God en de samenleving. Ik heb in de afgelopen jaren vertrouwen en steun ervaren tijdens mijn werk, en in het bijzonder na het verlies van onze dochter Julia in 2018.'

Wat gaat u straks doen?

'Ik ben geen carrièreplanner, dus ik weet het nog niet. Wellicht een baan in het openbaar bestuur of in de zorg.'

En uw opvolger?

'Die is nog onbekend. Ik hoop dat hij of zij werk gaat maken van de wachttijden in de geestelijke gezondheidszorg. En er ligt huiswerk wat betreft het vertrouwen in de politiek. Dat vertrouwen is geschonden en moet hersteld worden. Dat zal tijd kosten; vertrouwen komt immers te voet en gaat te paard.'

SLOB VERTREKT OOK

Ook demissionair minister van Onderwijs en Media Arie Slob neemt geen zitting in een nieuw kabinet. Dat maakte de ChristenUnie woensdag bekend. Slob maakte in 1993 zijn entree in de gemeenteraad van Zwolle namens ChristenUnie-voorloper GPV, werd ChristenUnie-Tweede Kamerlid in 2001 en was tussen 2011 en 2015 partijleider. Na een korte periode buiten de politiek werd hij in 2017 minister. Slob vond het 'een voorrecht' om zich namens de ChristenUnie in te zetten voor 'goed onderwijs voor alle kinderen en de vrijheid van ouders om een school te kiezen die past bij de opvoeding'. Gert-Jan Segers noemt het 'een voorrecht' dat hij met Slob mocht optrekken. 'Hij is mijn politieke leermeester en voorganger als partijleider.'

VACCINATIE EN RECHTSGROND

HET IS MAAR EEN AMBTELIJK advies, zegt het kabinet; dat klopt. Drie *ministeries* (dus niet de drie *ministers*) vragen om 'scherpere keuzes' in het vaccinatiebeleid. De voor- en nadelen van 'prikkel en plichten' om een vaccin of booster te nemen, moeten onderzocht. Het advies komt van 'economische trojka' Financiën, Economische Zaken en Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Zij overzien de schade die de lockdowns reeds hebben veroorzaakt. Dat gaat om tientallen miljarden. Maar het gaat ook om geschonden rechten: de vrijheid om te ondernemen wordt geschorst, iedere keer als bedrijven verplicht op slot gaan. Andere ministeries kunnen hun schade-taxatierapporten hierbij voegen: Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen; Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Hoe groot is de psychische lockdownschade, hoeveel levensjaren kosten uitgestelde operaties, hoeveel overgewicht, huiselijk geweld ...?

TEGENOVER AL DIE SCHADE en aangetaste rechten lijkt één grondrecht te staan: artikel 11 van de Grondwet, ieders recht op 'onaantastbaarheid van zijn lichaam'. En daar hangt een disclaimer aan: 'behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen ...' In andere Europese landen, die zich net als wij verbinden aan het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, is al een vaccinatieplicht in de maak of ingevoerd. Het EVRM blokkeert dat dus niet. De vaderlandse geschiedenis kende al eerder een algemene vaccinatieplicht: het 'pokkenbriefje' voor schoolgaande kinderen. En er zijn al reisbestemmingen en arbeidsomstandigheden waarvoor inentingen verplicht zijn.

EEN VACCINATIEPLICHT ZAL ALTIJD TOT situaties, plaatsen en omstandigheden beperkt zijn. Elke burger moet er onderuit kunnen, vanwege medische belemmeringen of met beroep op gemoeds- of gewetensbezwaren (die dan wel consequent en onderbouwd moeten zijn). En: voordat zo'n verplichting met een beroep op 'botsende grondrechten' wordt overwogen, moet vaststaan dat vaccinatie dé remedie is tegen schade aan de samenleving en aan individuele medemensen die je ermee wilt voorkomen. Het begin van die 'bewijsvoering' is er de afgelopen tijd alleen maar zwakker op geworden. Een eventuele verplichting is geen ambtelijke, maar een politieke, democratische afweging van feiten en argumenten die ambtenaren verzamelen. Vaccinatie bespaart geïnfecteerde patiënten ernstig leed en bespaart de zorg ziekenhuis- en ic-opnames. Maar het is níét de uitgang uit de crisis gebleken; het virus blijft muterend zijn wegen vinden. De vaccinatiegraad in ons land is al hoog. Verdere toename vraagt: werken aan vertrouwen. Door niet met macht of geweld, maar met wijs beleid redelijke twijfels te weerleggen.

SJIRK KUIJPER

advertentie

Geef kwetsbaren hoop...

hoe het leven ook loopt

Ontmoeting
samen • leren • leven

Wij zijn er voor mensen die niet meetellen. Uw gebed en financiële steun zijn hierbij onmisbaar. Mogen we op uw steun rekenen?

Scan de code en doneer.

12.30

Uitspraak

Rechtbank doet uitspraak in zaak gewelddadige dood van 14-jarige Lotte uit Almelo.

13.15

Primeur

Bouwbedrijf BAM presenteert de eerste elektrische asfaltspreidmachine wereldwijd.

'Van nature slaan we elkaar de hersens in.'

Joost Röselaers, pagina 24

REPORTAGE

LYDIA FRIS nd.nl/nederland BEELD DUNCAN WIJTING

‘Ik gun het personeel wat rust’

In woonzorgcentrum ArendState in Assen nemen studenten de zorg tijdelijk over van zwaar belast personeel. ‘Voor ons is het goede werkervaring.’

Vierdejaars hbo-v-studenten nemen een aantal zorgtaken over van overwerkte zorgmedewerkers. Op de foto: Rutger Moree met de 83-jarige Toos Mulder-Driesens.

► ASSEN

In de huiskamer van woonzorgcentrum ArendState in Assen heerst een gezellige bedrijvigheid. Een aantal rollators staat werkloos aan de zijkant van de ruimte geparkeerd. Aan tafel steekt de 83-jarige Toos Mulder-Driesens inspannen en met de nodige precisie een denentak in haar kerststukje. Met nog zes bewoners is ze deze dinsdagmiddag knus in de weer met het groen en de benodigde kerstballen. De bewoonster geniet zichtbaar van haar werk én van de nieuwe krachten die vandaag zijn aangeschoven. Het zijn veertien studenten verpleegkunde van het Hoornbeeck College uit Kampen, die het reguliere personeel voor drie dagen komen ontlasten. Zij zijn voor de gelegenheid tussen de ouderen gaan zitten en helpen een handje mee. ‘Heel gezellig’, vindt Mulder-Driesens. Deze wisseling van de wacht is welkom, omdat de werkdruk door de aanhoudende coronacrisis zo hoog is. ‘We hebben hier een moeilijke tijd gehad, met veel sterfgevallen. Dat grijpt me aan.’

Terwijl een medewerker kopjes thee uitdeelt aan de kersttafel, vertelt verpleegkundestudent William Paas (19) dat hij het niet meer dan logisch vond om een steentje bij te dragen aan het verlagen van de werkdruk. ‘De zorg heeft het echt zó hard nodig. Er is overal personeelstekort. En voor ons is het goede werkervaring’, zegt hij. Hij maakt een ontspannen indruk en gaat er even goed voor zitten. ‘Als je als student verpleegkunde juist nu het nodig is al niet wil helpen, klopt er iets niet. En ja, het is wel druk. Ik draai deze week zestig uur.’ Zowel hij als zijn medestudenten reageerden direct enthousiast toen een teamcoach van ArendState bij hen op de opleiding het idee ter sprake bracht om het overwerkte personeel van het woonzorgcentrum te hulp te schieten. Student Rutger Moree (20) vult aan: ‘Voor ons is het een kleine moei-

te, maar voor het zorgpersoneel is het een groot gebaar. Ik gun het personeel even wat rust.’ Ondertussen zwaait hij even vrolijk naar Mulder-Driesens.

Moree is geen onbekende in ArendState. ‘Ik werk hier ook als weekendhulp. Door de grote werkdruk was er de laatste weken weinig gezellige tijd over met de bewoners. Dat proberen wij nu een beetje goed te maken, naast de zorgtaken die we uitvoeren.’ Zo knutselen ze niet alleen, maar maken ook wandelingetjes met de bewoners en spelen spelletjes. ‘Gisteren heb ik nog gerummikupt,’ voegt Mulder-Driesens toe.

De bewoonster heeft vertrouwen in de studenten, al heeft ze niets te klagen over de zorg die ze de afgelopen weken heeft gekregen, onderstreept ze. Wel ziet ze op tegen enkele taken die de studenten bij haar moeten gaan uitvoeren: ‘Ik heb een stoma, vandaar’, zegt ze met

een moeilijk gezicht. Ze hoopt dat de studenten al kundig genoeg zijn haar daarbij te helpen. De studenten laten weten dat ze zich goed voorbereid voelen op hun taken. Daarnaast blijven ook altijd professionals van Accolade Zorg, waar het woonzorgcentrum onder valt, in de buurt voor hulp. Moree haalt een planning uit zijn zak tevoorschijn. ‘Van tevoren hebben we allemaal een schema gekregen met de taken die we moeten uitvoeren, zoals het toedienen van medicatie en bewoners wassen en aankleden. Als je die lijst zo ziet, lijkt het mee te vallen, maar dat is het niet’, zegt hij.

luxe of noodzaak

Wie die taken de komende dagen niet hoeft uit te voeren, is Marjanne Kralt (47), die juist aan komt lopen. Zij is een van de vijftig medewerkers die dankzij dit initiatief verlof krijgt, variërend van een paar uur tot drie dagen. Als ver-

zorgende werkt zij officieel 24 uur in de week. De afgelopen weken werkte zij echter vaak tien uur te veel. ‘De afgelopen periode heb ik als heel heftig ervaren, ook in geestelijk opzicht. Dat komt met name door de coronabesmettingen die er hier waren en de sterfgevallen waar we mee te maken hadden. We moesten extra

‘Ja, het is wel druk. Ik draai deze week zestig uur.’

diensten draaien en renden door de gangen. Je helpt elkaar als team, dat doe je gewoon.’ Kralt vindt het fijn dat ze verlof krijgt, al voelt het voor haar meer als een luxe dan als noodzaak. ‘Ik kan echt nog wel werken, maar waardeer het heel erg dat de studenten dit voor ons doen. Ik heb er alle vertrouwen in dat ze het goed gaan doen.’ Kralt weet dat het verlof voor sommige collega's hard nodig is: ‘Sommigen zitten echt aan hun taks’, zegt ze, terwijl even verderop een versgemaakt kerststukje van een rollator af valt. De schade valt gelukkig mee. Intussen is ook regiomanager John Post (43) van Accolade Zorg even aangeschoven: ‘We voelen de energie die de jongeren met zich meebrengen. Vanmiddag schoven een paar jongens even spontaan achter de piano. De bewoners genieten daarvan.’ Ondertussen rennen studenten in het woonzorgcentrum enthousiast de trappen op en af. Kralt hoeft even niet mee te doen. Het eerste wat ze gaat doen als ze verlof heeft, is heerlijk lezen, en koffie drinken met een vriendin. ‘En ook maar het huis op orde maken, want dat schiet er snel bij in’, lacht ze. <

NL

REDACTIE ND nd.nl/nederland

Kinderopvang krijgt schadevergoeding stint

► DEN HAAG

De Raad van State vindt dat het kabinet de schade moet vergoeden die de kinderopvang opliep toen de stint van de weg werd gehaald na een dodelijk ongeluk in 2018.

Woensdagochtend oordeelde de Raad van State (RvS) dat de minister van Infrastructuur en Waterstaat een schadevergoeding moet betalen aan de gebruikers van de elektrische bolderkarren met een elektromotor van 800 watt.

Het kabinet besloot de elektrische bolderkar van de weg te halen na een ongeluk in 2018, waarbij vier kinde-

ren omkwamen. De stint had problemen met de rem. De rechtbank oordeelde in maart dit jaar dat de Staat direct een schadevergoeding had moeten aanbieden aan scholen, omdat zij door het besluit vervangend vervoer moesten aanschaffen.

een punt zetten

De Brancheorganisatie Kinderopvang is tevreden met de vergoeding die gebruikers van de stint moeten krijgen voor het niet mogen gebruiken van de elektrische bolderkar. De organisatie wil zo snel mogelijk met de minister om tafel voor een goede afhandeling.

‘Na drie jaar willen we hier graag een punt achter zetten’, zegt directeur Emmeline Bijlsma. Zij zei eerder deze week in *Nieuwsuur* dat 170 kinderdagverblijven al ieder 100.000 euro schade opliepen, onder meer omdat ze ander vervoer moesten regelen. Bijlsma vindt het jammer dat de schadevergoeding alleen geldt voor ‘lichte’ stints, met een elektromotor van 800 watt. Ook voor andere stints had die uitspraak moeten gelden, vindt de organisatie.

Ook vindt de rechter dat de minister in 2011 steken heeft laten vallen bij de beslissing om de stint toe te laten

tot de openbare weg, met name bij de technische keuring destijds. Het kabinet ging in beroep tegen de uitspraak. Stints met een groter vermogen dan 800 watt hebben nooit officieel toestemming gekregen om op de openbare weg te rijden, maar hebben wel jarenlang deelgenomen aan het verkeer.

Dat valt deze gebruikers niet te verwijten, oordeelde de Raad van State, omdat voor hen niet duidelijk was en ook niet hoefde te zijn dat alleen de lichte stint de weg op mocht. De RvS roept de minister op om met de gebruikers van deze zwaardere stints te

overleggen over schadevergoeding. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat belooft in gesprek te gaan met de gebruikers van de zware stints over een vergoeding.

excuses

Het ministerie geeft bovendien toe dat er met de lichte stint fouten zijn gemaakt. ‘De minister heeft daarvoor excuses gemaakt.’ Het departement zegt zich ‘er ten zeerste’ van bewust te zijn dat het besluit om de voertuigen daarna alsnog van de weg te halen ‘grote gevolgen heeft gehad, zowel praktisch als financieel’. <

NL

HANS-LUKAS ZUURMAN nd.nl/nederland BEELD JACO KLAMER

‘Hoelang kan ik blijven zorgen?’

...De coronacrisis zet de mantelzorg extra onder druk, merkt ook de 75-jarige mevrouw L. Vanhouten. Zij zorgt al jaren voor haar man met niet-aangeboren hersenletsel.

...‘Het is vloeken in de kerk, maar misschien moeten we toch nadenken over een algemene vaccinatieplicht.’

► UTRECHT

Het Utrechtse echtpaar Vanhouten heeft al vijftig jaar een huwelijksverbintenis. Dat is nogal een tijd, beseft de 75-jarige mevrouw L. Vanhouten aan de telefoon. ‘We mogen niet klagen, gezien alles wat we hebben meegemaakt’, besluit ze. Sinds 1994 kreeg haar man verschillende herseninfarcten, en die hebben hun leven op zijn kop gezet. Van het ene op het andere moment werd Vanhouten mantelzorger. Een paar jaar later werd dat een dubbelrol, toen hun dochter posttraumatische dystrofie overhield aan een ongeval. De spierziekte beïnvloedt sindsdien haar leven, waardoor ze ook hulp nodig heeft. ‘Mijn dochter woont vlakbij, ik verdeel de dag in tweeën qua zorg voor mijn man en haar.’ Dat dit al jaren haar leven is, heeft ze geaccepteerd. ‘Maar daar gaat wel een tijd overheen, hoor. Het is nu eenmaal zo, je kunt niemand iets verwijten. Ik leef het leven zoals het is.’ Dan klinkt het geluid van de Big Ben. Het blijkt de deurbel te zijn. ‘Momentje, ik moet even open doen.’ Het is de huishoudelijke hulp die arriveert. ‘Die man is goud waard’, zegt Vanhouten even later. ‘Hij is twaalf jaar geleden bij ons gekomen, toen ik een burn-out had gekregen en opgenomen moest worden. Hij komt om te poetsen, maar snapt ook hoe je een elektradraadje vast moet maken. En hij weet veel van computers. Hij heeft een heel goede klik met mijn man.’

nooit meer de oude

Haar man is sinds zijn herseninfarcten nooit meer de oude geworden. ‘Dat zal ook niet meer gebeuren’, weet Vanhouten. ‘Dat is verdrietig, want hij is intelligent en dan kom je afgekeurd thuis te zitten. We leven met de beperkingen.’

Na zijn eerste infarct was haar echtgenoot wat opgeknaapt dankzij revalidatie. ‘Ik heb voor die hulp moeten

De 75-jarige mantelzorger mevrouw L. Vanhouten maakt een planning.

strijden, maar dat is gelukt. Hij kon toen niet lopen, nu weer wel. Maar alle prikkels zijn weg: hij weet niet wanneer hij moet eten en drinken, of even naar buiten zou moeten gaan voor een ommetje. Hij is een kind geworden dat 24 uur per dag zorg vraagt. Aan het laatste infarct hield hij gezichts- en gehoorschade over. En evenwichts- en concentratiestoornissen. ‘Ze ontwikkelde een vaste dagstructuur.’ ‘Daardoor kan hij zelf een ontbijt maken. Dan eten we samen. En gaat hij sudoku’s maken, want dat is goed voor zijn hersenen, zegt hij. Maar dan moet ik wel zeggen dat zijn koffie er nog staat, want alles wat hij niet ziet, is er niet. Dus als hij naar de tablet kijkt, ziet hij die koffie niet staan.’ En zo zijn er allemaal van die dagelijkse dingen die aandacht vragen van Vanhouten. ‘Zit zijn kleding goed of heeft hij twee verschillende sok-

ken aangetrokken? Heeft hij zich goed geschoren? Dat soort zaken.’ Haar man rommelt graag in de tuin. ‘Hij houdt van dieren en vogels. We hebben met gaas een voederplaats voor vogels gemaakt. We noemen het het vogelrestaurant.’ Hem even alleen laten om een boodschap te doen, is mogelijk. ‘Maar als er in die tijd een telefoontje is geweest, vergeet hij dat te vertellen.’ Vanhouten kan de zorg nog aan, verzekert ze. Maar de coronacrisis maakt het haar niet makkelijker als mantelzorger. Zo is de begeleiding die haar man kreeg voor de hulp bij het doen van de administratie overgegaan op beeldbellen, om besmettingen te voorkomen. ‘Dat werkt niet goed.’ Diep dankbaar is ze dat de huishoudelijke zorg die twee keer per week komt, niet afgeschaald is. ‘Mijn man ging echter ook twee keer per week naar de dagbesteding om te

bloemschikken en om te schilderen. En hij sportte een keer in de week onder begeleiding in het revalidatiecentrum. Dat was heel leuk, maar dat is allemaal gestopt.’

lotgenotencontact

Het meest vervelende vindt Vanhouten dat hij nu ook ontmoetingen met anderen mist. ‘Het is lotgenotencontact dat wegvalt, dat is eigenlijk het ergste. Hij moet het hebben van zulke momenten, want hij ervaart geen stimulans om sociale contacten aan te gaan. Hij knuffelt ook niet meer bijvoorbeeld.’ Het is best lastig dat hij nu langer thuis zit, erkent ze. ‘Ik heb het er een poosje best moeilijk mee gehad, maar heb daar via een online psycholoog hulp bij gehad. Sindsdien gaat het beter.’ Tijd voor zichzelf moet ze ‘bevechten’, erkent ze. ‘Een boek lezen in de huiskamer zit er niet in. Als ik dat doe, denkt hij: fijn,

ze heeft even tijd. En dan volgt een verhaal waar ik geen touw aan vast kan knopen. Mijn uitweg is om op tijd naar bed te gaan en daar rustig nog wat te lezen.’ Bij haar dochter moet ze intussen ook extra helpen, omdat professionele zorg, bijvoorbeeld voor het doen van boodschappen, is afgeschaald. ‘En ik help haar met brieven schrijven naar instanties. Als je ouder wordt, denk je weleens: hoelang kan ik nog blijven zorgen? Het is best een zware kar om te trekken. Er zal te zijner tijd hopelijk een mouw aan worden gepast.’ Dat de professionele zorg tijdelijk afgeschaald wordt, snapt ze. ‘Vanwege het besmettingsgevaar wil je voorzichtig zijn naar je werknemers en cliënten toe.’ Nadenkend: ‘Het is vloeken in de kerk, maar misschien moeten we toch nadenken over een algemene vaccinatieplicht.’ <

HENDRO MUNSTERMAN nd.nl/katholiekinside BEELD EPA / FABIO FRUSTACI

Spaanse krant zet bisschoppen voor blok

► ROME

Op 2 december overhandigde de in Rome gestationeerde correspondent van de Spaanse krant *El País* persoonlijk een journalistiek onderzoek over 251 daders van kerkelijk seksueel misbruik aan paus Franciscus. De Spaanse bisschoppen, die tot nu toe een onafhankelijk onderzoek naar kerkelijk misbruik hebben geweigerd, voelen zich voor het blok gezet.

'Als u een geval van seksueel misbruik kent dat het daglicht nog niet heeft gezien, schrijf ons dan', staat er onder elk artikel dat *El País* de laatste dagen aan kerkelijk seksueel misbruik wijdt, gevolgd door een speciaal daartoe geopend e-mailadres. De journalistieke oorlog tegen het Spaanse episcopaat is geopend. De Spaanse bisschoppen weigeren namelijk stellig een onafhankelijk onderzoek naar kerkelijk misbruik. Het begin oktober gepubliceerde Franse onderzoek leidde tot een aardbeving in de Rooms-Katholieke Kerk van verschillende Zuid-Europese landen. Misbruik bleek ineens geen Angelsaksisch probleem te zijn en er bleken structurele oorzaken aan ten grondslag te liggen. Vorige maand zei de woordvoerder van de Spaanse bisschoppenconferentie weliswaar dat 'alle bisschoppen alle misbruikgevallen willen kennen' en dus niets willen toedekken, maar dat zij 'geen voorstander zijn van een sociologisch of statistisch onderzoek' naar het misbruik. In tegenstelling tot hun Portugese ambtsgenoten, die onlangs wel tot een

Een deel van het Spaanse episcopaat was afgelopen 16 december in het Vaticaan voor het Ad Liminabezoek, het vijfjaarlijkse bezoek aan de paus en de Vaticaanse departementen.

onafhankelijk onderzoek besloten, willen de Spaanse bisschoppen de geest in de fles houden. Alle gevallen moeten individueel behandeld worden. De zoektocht naar structurele oorzaken wordt zo tegengehouden. De bisschoppenconferentie beweert dat er de afgelopen twintig jaar in het

katholieke land slechts 220 gevallen van misbruik zijn geweest. Volgens de woordvoerder – tevens zelf hulpbisschop – ging het daarbij voornamelijk over 'minder belangrijke zaken'. En hij voegde eraan toe: 'Waarom altijd naar de Katholieke Kerk kijken? Er is immers ook mis-

bruik bij sportfederaties.' Maar dat was buiten *El País* gerekend, dat al in 2018 met het onderzoek was begonnen. De 385 pagina's spreken over minstens 1237 slachtoffers tussen 1942 en 2018. In totaal betreft het 31 bisdommen en 31 kloosterordes en congregaties, waarbij de maristen, de jezuïeten en de salesianen het vaakst worden genoemd. Het Vaticaan heeft laten weten ondertussen een eigen onderzoek te zijn gestart.

weinig geloofwaardig

De Spaanse bisschoppen wijzen erop dat veel van de gevallen nooit bij de kerk zijn gemeld en de kerk dus ook niet kon handelen. De bisschoppen moedigen slachtoffers juist aan zich wel te melden. Ook kan het rapport van de krant moeilijk onderzocht worden omdat in veel gevallen de namen van de daders ontbreken, of jaartallen.

Het rapport van *El País* is volgens de bisschoppen 'niet rigoureuus genoeg' en in veel gevallen ontbreekt het aan concrete aanknopingspunten voor verder onderzoek, vinden zij. Maar veel Spanjaarden vinden dat weinig geloofwaardig klinken uit de mond van kerkleiders die een onafhankelijk onderzoek juist zelf vermijden. <

JASPER DEN BOON nd.nl/geloof BEELD TIM VAN IERSEL

Tien keer Kerst in verpleeghuis

...Tim van Iersel viert deze week tien keer Kerst met mensen die dementie hebben.

...Hij ervaart Kerst hierdoor ook anders. 'God die een kwetsbaar mens werd, dat raakt me.'

► DEN HAAG

De jaarlijkse kerstvieringen vormen een van de hoogtepunten in het werk van de 38-jarige Tim van Iersel. Hij werkt voor Woonzorgcentra Haaglanden in drie verpleeghuizen in Den Haag als geestelijk verzorger. Door de coronamaatregelen viert hij Kerst met de ouderen in kleinere groepen. 'Daardoor is het eigenlijk alleen maar mooier.'

Wat vindt u mooi aan de kerstvieringen?

'Ouderen hebben veel herkenning bij de kerstliederen en zingen die uit volle borst mee. Dat is mooi om te zien. In de tien jaar dat ik dit werk doe, heeft Kerst voor mijzelf ook meer betekenis gekregen. God legt zichzelf als een kind kwetsbaar in de handen van mensen. Als baby was Jezus afhankelijk van mensen die Hem verzorgden met eten en drinken. Mensen die bij wijze van spreken zijn luiers verschoonden, of hoe ze dat in die tijd ook maar deden. Door het werk met ouderen met dementie komt de essentie van Kerst meer bij me binnen. Zij zijn net zo afhankelijk van mensen die voor hen zorgen als Jezus destijds.'

Waarom raakt deze boodschap u zo?

'In de wereld om ons heen is veel lijden, dat zie ik ook bij de bewoners. Soms vraag ik me dan af of het leven

Tim van Iersel: 'Door de bewoners ontstaat telkens een ander gesprek. En de boodschap blijft me inspireren.'

nog wel zin heeft, of wat het zin geeft. Dan raakt de kerstboodschap me: God die dicht bij ons komt, ons draagt en van ons houdt. Hij wil me vasthouden, ook als ik alles zou verliezen. Zo ervaren mensen soms hun dementie; alsof ze zichzelf verliezen. Ook dan wil God er zijn. Daarnaast worden we in deze tijd geconfronteerd met het feit dat we kwetsbaarder zijn dan we misschien dachten. En ik ben jong en gezond, maar kan

me wel zorgen maken om de toekomst, mijn kinderen of corona. Het geeft me rust dat God erbij is.'

Hoe ziet uw kerstviering voor ouderen met dementie eruit?

'Ik ga alle huiskamers in de verpleeghuizen langs, dus ik vier tien keer Kerst. Door corona is het allemaal kleinschaliger dan eerst, toen er gewoon één grote viering per verpleeghuis was. Nu ga ik naar de mensen

toe, in groepen van ongeveer tien ouderen. Ik neem een cd met bekende kerstliederen mee, waarvan we er een aantal zingen met elkaar. Daarnaast heb ik een kerststal mee en vraag ik de ouderen wat ze van de figuren in het verhaal vinden. Het moet geen monoloog worden, maar juist een mooi gesprek. Soms hoor ik van ouderen terug dat ze het een gezellige viering vonden. Dat hoor je over een normale dienst niet zo snel.'

Komen alleen gelovige bewoners naar de viering?

'Vooraf nodig ik de bewoners uit van wie ik weet dat ze iets met de kerk hebben. Maar als we eenmaal zitten, sluiten allerlei mensen aan. Zo komen mensen af op de liederen die ze horen. Er is bijvoorbeeld een man die altijd 'sorry zegt' omdat hij de liederen niet kent, maar er wel bij komt. Zulke mensen zouden niet komen als we ergens in een kerkzaal zaten.'

U viert tien keer Kerst. Bent u het na tien keer 'Stille Nacht' en het kerstverhaal niet een beetje zat?

'Elke keer is weer anders. Door de bewoners ontstaat telkens een ander gesprek. En de boodschap blijft me inspireren. Daardoor kan ik het volhouden. Vorig jaar deed ik Kerst voor het eerst op deze manier. Toen vroeg ik me wel af of ik het zou trekken. Ik vond het juist erg mooi.'

Mensen met dementie zijn misschien uw kerstviering na een paar minuten alweer vergeten. Hoeveel waarde heeft het voor hen?

'Het is lastig te peilen. Op het moment zelf vinden ze het in ieder geval belangrijk. Ik hoop dat de vrede van de viering in hun hart blijft, ook al onthouden ze mijn preek niet. Je moet niet onderschatten hoe dingen toch worden onthouden. Zo is er een vrouw die heel hard meezingt. Daar ergeren sommige bewoners zich aan, dus ik maakte een grapje dat ze wel solo kon zingen. Ik kwam haar tegen en ze zei: "We hebben de vorige keer zo gelachen." Ze wist niet meer waarover, maar wel dat er iets was gebeurd. Zo hoop ik dat de boodschap van de viering blijft hangen.' <

MARINA DE HAAN nd.nl/geloof BEELD NIEK STAM

Fusie baptisten ‘oefening in liefde’

... Peter Stoter wordt vanaf januari de nieuwe algemeen secretaris van de Unie-ABC.

... Hij gaat een belangrijke rol spelen in het fusietraject tussen de Unie van Baptistengemeenten en de Aliantie van Baptisten- en CAMA-gemeenten.

► EDE

De twee kerkgenootschappen zitten al jaren in een fusietraject. Aan de basis van het proces ligt een verlangen naar eenheid. Rond 2011 ontstonden de eerste ideeën om de twee samen te voegen. In 2018 is de intentie uitgesproken om de organisaties te fuseren. Daarvoor is onder leiding van de toenmalige algemeen-secretaris Albrecht Boerrigter één bestuur samengesteld onder de naam 'Unie-ABC', een samentrekking van Unie van Baptistengemeenten en de Aliantie van Baptisten- en CAMA-gemeenten (ABC).

De Unie-ABC zit momenteel in een tussenfase voor het daadwerkelijk samengaan van de twee kerken. Peter Stoter (55) zal de komende jaren met collega's toewerken naar een algehele fusie. 'Ik kan niet zeggen hoe lang dat precies duurt, maar ik verwacht maximaal twee jaar.' Daarnaast heeft hij de dagelijkse leiding van de organisatie.

Het fusieproces duurt al even, is dat een bewuste keuze?

'We willen de eenheid onder de gemeenten, en met elkaar, graag bewaren. Als een fusietraject uitmondt in ruzie of onenigheid, hebben we ons doel gemist. Het is mooi om een getuigenis aan anderen te laten zien, maar daarbij vind ik kwaliteit belangrijker dan snelheid. De 150 gemeentes die bij Unie-ABC zijn aangesloten zijn onafhankelijk. Aan het eind van dit traject zou ik graag willen zeggen: "We zijn hier doorheen gegaan. Al denken we over bepaalde dingen verschillend, we hebben de onderlinge eenheid bewaard." Een fusie is een oefening in liefde om elkaar vast te houden, en er samen sterker uit te komen.'

Op welk gebied wordt er binnen de kerken verschillend gedacht?

'Een vrouw op de kansel. Ik ben daar persoonlijk een voorstander van. En

Peter Stoter: 'We kunnen ons als christenen niet meer permitteren om overal schuttingen tussen te zetten.'

de gemeente waar ik raadsvoorzitter ben, Op Doortocht in Ede, ook. Wij hebben als kerk gekeken welke ruimte de Bijbel voor vrouwen in leiderschap biedt. Daarin hebben we de zeshonderd gemeenteleden echt meegenomen. Als kerkenraad schreven we een voorstel, dat in een gemeentevergadering is aangenomen. Maar er zijn gemeenten die er anders over denken en andere keuzes maken. Er is ruimte om elkaar daar vrij in te laten. Bij Unie-ABC zien we diversiteit. Dat kan soms ingewikkeld zijn, maar over de kern van het evangelie, Jezus, is er geen discussie.'

Het bestuur is al één, en de werkor- ganisatie ook, hoe verloopt dat tot nu toe?

'Ik kan dat nog niet uit eigen ervaring zeggen, maar wat ik heb begrepen is dat het goed gaat. Mijn ervaring is dat als je bij elkaar gaat zitten en je praat over wat je deelt, dan is er al snel herkenning. Ik kan van de buitenkant niet zien of iemand een 'Unie-persoon' of 'ABC-persoon' is.

Eerder werkte ik bij de christelijke organisatie Timon. Het team bestond uit mensen uit gereformeerde gemeenten tot vol evangelisch, en dat werkte prima. Als het binnen een bedrijf kan, dan moet het binnen kerkverbanden ook kunnen.' Het baptisme heeft een lange historie. In 2009 bestond het baptisme vierhonderd jaar. In 1609 werden in Amsterdam vijftig Engelsen, die vanwege geloofsvervolgung het moederland waren ontvlucht, op de belijdenis van hun geloof gedoopt. 'In Nederland is het baptisme rond 1850 bekender geworden', vertelt Peter Stoter. 'Baptisme is een beweging waarbij christenen een bewuste keus maken om zich te laten dopen. Ook is de onafhankelijkheid van gemeenten belangrijk. De ledenvergadering is het hoogste orgaan. Tijdens vergaderingen neemt de gemeente een besluit.'

De Unie-ABC verlangt naar eenheid, waarom?

'Mensen zijn verschillend. God heeft

dat blijkbaar zo gewild. Dat betekent dat er allerlei verschillende meningen zijn, maar het belangrijkste aspect vind ik dat in de Bijbel staat om God lief te hebben en je naaste als jezelf lief te hebben. Dat is soms een uitdaging, een oefening, als je verschillend denkt. In deze tijd van polarisatie al helemaal. Het vraagt om elkaar te accepteren, ook de mensen die anders tegen een thema aankijken. Daarmee zijn het niet ineens geen medebroeders of -zusters. Het gaat niet om je gelijk halen. Dat geldt ook voor dit fusieproces. We kunnen het ons als christenen niet meer permitteren om overal schuttingen tussen te zetten. We hebben elkaar nodig.'

Wat hebt u met de kerk?

'Ik vind de gemeente een bijzondere organisatie waar ik mij graag voor inzet. Soms zeggen mensen: 'Ik geloof wel, maar de kerk hoeft van mij niet.' Dat vind ik ingewikkeld. De Here Jezus heeft niet voor niets met Pinksteren de gemeente ingesteld

om elkaar te helpen en op de juiste weg te houden, of te krijgen. In ons verband proberen we elkaar te ondersteunen. Dat vind ik een mooi principe. Ik zie de gemeente als de bruid van Christus, en die wil ik zo mooi mogelijk maken. Ik wil mijn best daarvoor doen, want God is dat waard.' <

BESTUURDER

Peter Stoter heeft bestuurservaring bij diverse organisaties. Zo was hij directeur bij Meteo Services in België, waarna hij algemeen directeur werd bij de Nederlandse vestiging: Meteo Group. Hij gaf daar leiding aan 450 werknemers in 17 landen. Bij de christelijke jeugdhulporganisatie Timon was hij tot december dit jaar operationeel directeur. Hij is dertig jaar lid in baptistengemeente Op Doortocht in Ede, en zit nu in zijn derde termijn als voorzitter. Eerder was hij zeven jaar jeugddoude.

HILBERT MEIJER nd.nl/geloof

DIGITALE BIJBELLEZERS ZOCHTEN IN 2021 HET MEEST OP LIEFDE, LICHT EN VREDE

► HAARLEM

Liefde, licht en vrede zijn de meest gebruikte zoekwoorden van digitale bijbellezers. Voor het derde jaar op rij worden deze woorden het vaakst ingetikt door mensen die de Bijbel lezen op bijvoorbeeld telefoon, laptop, of iPad. Mensen zijn ook vaak op zoek naar bijbelteksten over hoop, wijsheid en vertrouwen, blijkt uit woensdag gepubliceerde zoekgegevens over 2021 van bijbelplatform debijbel.nl van het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap. 'De gegevens laten zien dat bijbellezers op zoek zijn naar positieve inspiratie uit de Bijbel', zegt directeur Rieuwerd Buitenwerf van het bijbelgenootschap. 'Verder zie je – bijvoorbeeld aan de meest gelezen

blogs – dat mensen een weg zoeken in de coronacrisis.'

Net als in 2017 en 2019 is Psalm 23 ('De Heer is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets') het meest gelezen bijbelgedeelte in de digitale versie van de Nieuwe Bijbelvertaling. In de NBV21, de herziene vertaling die dit jaar verscheen, werd Lucas 1 (de aankondiging van de geboorte van Johannes en Jezus) het meest gelezen. Online bijbellezers werd dit jaar voor het eerst vaker gedaan met een mobiele telefoon dan met een laptop of desktop. Op debijbel.nl, waar onder meer 35 bijbelvertalingen zijn te vinden, werd de Bijbel in 2021 ruim 20 miljoen keer geraadpleegd.

BERT HAGENAARS nd.nl/geloof

Miljardair verlaat kerk vanwege lhbti-beleid

► SALT LAKE CITY

Jeff Green, een miljardair uit Utah, heeft publiekelijk zijn lidmaatschap bij de mormonen opgezegd. Hij verwijt de kerk onder meer niet goed om te gaan met geld.

Jeff Green, oprichter van reclame-technologiebedrijf AdeCN, uitte zijn bedenkingen in een brief aan Russell Nelson, de president van de Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste dagen, ook bekend als de kerk van de mormonen. In die brief verwijt hij de kerk wereldwijd schade aan te richten op het gebied van burgerrech-

ten, vrouwenrechten, rassengelijkheid en lhbti-rechten.

Ook verwijt Green de kerk niet eerlijk te zijn over haar geschiedenis en financiën. Volgens hem heeft de kerk meer dan 100 miljard dollar verzameld, afkomstig van vooral arme mensen. Green, die met zijn 5 miljard dollar wordt beschouwd als de rijkste man van Utah, heeft officieus al tien jaar geleden de kerk vaarwel gezegd, maar zegt nu dus officieel zijn lidmaatschap op. Intussen heeft hij al zes ton gedoneerd aan lhbti-mensenrechtenorganisatie Equality Utah. <

ANNEGINA RANDEWIJK nd.nl/buitenland BEELD EPA / KIM LUDBROOK

Verband omikron en onbehandelde hiv

► PRETORIA

Omikron is 'hoogstwaarschijnlijk' ontstaan door een mutatie in een persoon met een verzwakt immuunsysteem, dat veroorzaakt wordt door onbehandelde hiv. De Zuid-Afrikaanse wetenschappers die omikron ontdekten, gaan deze hypothese verder onderzoeken.

De onderzoekers ontdekten dat corona maandenlang kan blijven leven in een persoon met onbehandelde hiv. 'Normaal gesproken schakelt je immuunsysteem een virus vrij snel uit. Maar bij iemand met een zwakke immuniteit zien we dat het virus blijft bestaan en zich vermenigvuldigt. Waarna het mogelijke mutaties ondergaat', vertelt professor Linda-Gayle Bekker, hoofd van de Desmond Tutu HIV Foundation, als reactie op de observatie van de wetenschappers tegen de BBC.

Er zijn wereldwijd tien tot vijftien gevallen bekend waarbij het virus op deze manier muteerde, waaronder een vrouw met onbehandelde hiv die bijna acht maanden lang positief testte op corona. Het virus onderging in die tijd dertig genetische mutaties. Het is niet de eerste keer dat een mutatie wordt herleid naar een persoon met een zwak immuunsysteem. Dit was ook het geval bij de alphavariant die ontstond bij een persoon met kanker.

Een Zuid-Afrikaanse tiener krijgt haar vaccinatie in Pretoria.

In Zuidelijk Afrika woont twee derde van de mensen met hiv. Door de pandemie en de strikte maatregelen kunnen er minder antivirale medicijnen worden geproduceerd en verscheept. Hierdoor kunnen minder mensen worden getest en behandeld, blijkt uit een rapport van het Aidsfonds. Dr. Richard Lessells, arts infectieziekten aan de Universiteit van KwaZulu-Natal in Zuid-Afrika, richt de aandacht op een betere aanpak van hiv om zo

ook de mutaties af te remmen. 'We moeten niet alleen de uitdaging van COVID 19 aanpakken, maar ook onze inspanningen intensiveren om een einde te maken aan hiv als een volksgezondheidsprobleem', zegt hij in *The Guardian*.

'Het zijn eigenlijk twee pandemieën die elkaar kruisen. De corona en de hiv-pandemie', zegt Anna Nijsters van het Aidsfonds. 'Het is niet verbaazingwekkend als omikron zich ont-

wikkelde in een onbehandelde persoon met hiv. Voor mij bevestigt het alleen maar de ongelijkheid in de wereld. Terwijl we hier in Nederland al aan het booster zijn, heeft in Afrika nog maar 10 procent één vaccinatie ontvangen. Met dit systeem hebben wij al veertig jaar te maken bij de aanpak van de hiv-pandemie. In het rijke noordelijke halfmond waren de medicijnen allang beschikbaar, terwijl het nog ruim tien jaar duurde

voordat de eerste medicijnen in Afrika aankwamen.'

Door transport- en productieproblemen (door corona) missen veel Afrikaanse landen testen en medicijnen om mensen met hiv op te sporen en een behandeling te geven. In april berichtte deze krant al over antivirale medicijnen die niet werden geleverd in Kenia. De Keniaanse gezondheidswerker Grace Muthoni zei toen: 'Niemand weet wanneer de medicijnen worden aangevuld. Mensen met hiv raken in paniek.' Aan die situatie is volgens Nijsters niet veel veranderd.

pijnlijk

Dat het coronavirus waarschijnlijk makkelijker muteert in onbehandelde mensen met hiv is daardoor extra pijnlijk. De angst op verdere stigmatisering van deze kwetsbare groep is dan ook reëel. 'Het is belangrijk om te benadrukken dat mensen die antivirale medicatie krijgen, geen verzwakte immuniteit hebben', zegt professor Bekker.

Directeur van de Wereldgezondheidsorganisatie Tedros Adhanom Ghebreyesus zegt dat er zonder een 'gecoördineerde strategie' altijd een wereldwijde 'jacht' zal zijn op nieuwe varianten. 'Als we in het komende jaar een einde willen maken aan de pandemie, moeten we een einde maken aan de ongelijkheid.' <

advertentie

ND | Fonds

Op dit moment helpt het ND Fonds een kleine 300 lezers met het betalen van een deel van het abonnementsgeld.

Wij willen dit graag blijven doen.

Helpt u ons mee?

Maak vandaag nog een gift over op NL 11 INGB 0004 0796 42 of scan de QR code.

nd.nl/ndfonds
Postbus 2085
3800 CB Amersfoort
088 1 999 999

Helpt u mee?

EU

REDACTIE ND nd.nl/buitenland BEELD ANP / LEX VAN LIESHOUT

Oostenrijk voert strenge regels in voor Hollanders

► WENEN

Nederlanders die naar Oostenrijk gaan zonder dat ze een boostervaccin hebben gehad, krijgen daar vanaf 25 december te maken met strengere inreisregels.

De Oostenrijkse autoriteiten zetten Nederland en drie andere landen op de lijst met zogeheten 'virusvariant-gebieden' wegens omikron. Dat betekent dat reizigers die zijn gevaccineerd, maar nog geen extra prik gehad hebben, na aankomst in principe tien dagen in quarantaine moeten. Dat gold al voor ongevaccineerden.

Het besluit is een tegenslag voor veel Nederlanders die op wintersport wilden gaan. Ze kunnen hun quarantaine weliswaar beëindigen als ze negatief worden getest, maar dat kan pas na vijf dagen. Wie al een booster heeft gehad en een negatieve PCR-test kan tonen, hoeft niet in quarantaine.

geen wintersport

Vakantiegeers blijven naar verwachting weg vanwege de aangescherpte quarantaineregels. Volgens De Nederlandse Ski Vereniging waren tienduizenden Nederlanders van plan om de kerstvakantie in Oostenrijk door te brengen. Oostenrijk is in Nederland het populairste wintersportland. 'Dat dit gebeurt, is heel zuur. Het zag er tot nu goed uit qua lock-

'Regels zijn zuur voor wintersporters.'

downbeleid en coronaregels. Wintersporters hebben hier geen rekening meer mee gehouden.'

horeca dicht

Oostenrijk neemt meer maatregelen in de strijd tegen de dreigende golf omikronbesmettingen. Zo moet de horeca vanaf de dag na Kerstmis vervroegd dicht, om 22.00 uur. Dat geldt ook tijdens oud en nieuw. Het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken wacht nog op officiële details over de strengere inreisregels die Oostenrijk treft voor Nederlanders. Als die binnen zijn, wordt het reisadvies aangepast, aldus een woordvoerder. <

JAN VAN BENTHEM nd.nl/buitenland BEELD EPA / ERDEM SAHIN

Het falende economische beleid van Erdogans regering roept steeds meer protesten op, zoals hier van de progressieve vakbondsfederatie.

Turken keren Erdogan de rug toe

...In Turkije houden leiders van de oppositie inmiddels gesprekken in het land over een Turkije na Tayyip Erdogan.

...De president en zijn partij staan lager in de peilingen dan ooit en Turken keren hem en zijn regering letterlijk de rug toe.

► ISTANBUL

De problemen van Turkije kunnen met wijsheid en met wetenschap worden opgelost. Maar die zijn bij president Tayyip Erdogan niet meer te vinden. Dat is in het kort de reactie van de leider van de Turkse oppositie, Kemal Kilicdaroglu van de Republikeinse Volkspartij CHP, op een woeste uithaal van Erdogan naar de bond van industriële en zakenlieden, de Tusiad. Die had het gewaagd de regering op te roepen de huidige rampzalige economische politiek los te laten en weer 'de regels van de economische wetenschap te volgen'. Maar Kilicdaroglu legde ook de vinger bij wat er echt speelt. 'Iedereen, de boeren, arbeiders, gepensioneerden, industriële en handelaren die in dit land wonen en werken, hebben het

recht zich uit te spreken', stelde hij. En daarnaast willen hij en de leider van de Democratische Partij, Gültekin Uysal, vervroegde verkiezingen in plaats van te wachten tot juni 2023, het jaar waarin de Turkse republiek honderd jaar bestaat. Erdogans grote droom is dan daar te staan als de leider van een nieuw en sterk Turkije. Maar intussen keren steeds meer Turken hem de rug toe. Letterlijk.

AKP verslaan

Illustratief is het verhaal van de Israëlische hoogleraar antropologie, Pnina Motzafi-Haller, die was uitgenodigd om naar de Bogazici Universiteit in Istanbul te komen. De universiteit geldt als een van de laatste academische bastions tegen Erdogans regime, vertelde ze tegen de Israëlische krant *Haaretz*. Op de universiteit zag ze hoe aan het begin van iedere middag leden van de faculteiten een symbolisch protest houden. Gekleed in hun toga's gaan ze voor het bestuursgebouw staan, waar Erdogan tegen alle tradities van de universiteit in een aanhanger als rector heeft benoemd. Met hun rug naar het bestuursgebouw gekeerd gaan ze ritmisch ap-

plaudisseren, waaraan de mensen meedoen die zich op het universiteitsplein hebben verzameld. Iedere vrijdag worden er teksten gelezen waarin het doel van het protest wordt uitgelegd.

Ook politiek is Istanbul een centrum van verzet tegen Erdogan. Burge-meester Ekrem Imamoglu van de stad met ruim vijftien miljoen inwoners (bijna een vijfde van de totale Turkse bevolking) wist in 2019 in twee verkiezingen de kandidaat van Erdogans AKP ruim te verslaan. Die boodschap, dat Erdogan en zijn AKP te verslaan zijn, houdt hij nu ook de inwoners aan de oostelijke kant van Turkije voor, schreef *The Washington Post* dinsdag. Dat blijkt ook uit een peiling van het regeringsgezinde politieke adviesbureau MAK van vorige week. Daarin was de steun voor de AKP onder de 30 procent gezakt – het laagste niveau ooit. Een coalitie van oppositiepartijen heeft inmiddels een reeks bijeenkomsten georganiseerd waarin wordt gesproken over 'gemeenschappelijke prioriteiten in een post-Erdogan tijdperk'. En zelfs in het door de regering overgenomen dagblad

Hürriyet klinkt weer voorzichtige kritiek op het economische beleid van Erdogan – al is de Engelstalige versie van de opiniepagina op één verhaal over karakteristiek Turks eten na leeg.

onbetaalbaar

Maar juist dat eten is inmiddels Erdogans zwakke plek, omdat het door de hoge inflatie voor veel mensen onbetaalbaar is geworden. En omdat hij door het invoeren van het presidentiële systeem waarin hij vrijwel alle macht heeft het centrum van de macht is, richt de kritiek zich ook steeds meer op hem. Dat klinkt door in een groeiend verzet van de oppositie en een toenemende steun voor een terugkeer naar het parlementaire systeem, waarin de volksvertegenwoordiging de president of de premier kan corrigeren. Dat zou het einde betekenen van het systeem dat Erdogan heeft opgebouwd. En ook al weet de oppositie uit eigen ervaring hoe hard Erdogan kan terugslaan bij kritiek, de druk neemt toe om van Turkije nog vóór het komende eeuwe-feest van de republiek weer een parlementaire democratie te maken. <

HENDRO MUNSTERMAN nd.nl/geloof

Orthodoxe Kerk wil Kerst op 25 december

► KIEV

De Oekraïens-Orthodoxe Kerk wil het kerstfeest op 25 december gaan vieren en niet meer op 7 januari. Daarmee neemt zij nog meer afstand van de Russisch-Orthodoxe Kerk, waar zij zich in januari 2019 van afscheidde.

Metropoliet Epiphanius van Kiev zei tegenover Radio Svoboda dat zijn kerk binnen tien jaar zal overstappen op de gregoriaanse kalender. Ook andere orthodoxe kerken gebruiken deze, in 1582 door paus Gregorius XIII ingevoerde kalender, maar de orthodoxe kerken in de Oost-Slavische landen Rusland, Belarus, Bulgarije, Servië en Macedonië en Oekraïne houden aan de juliaanse kalender vast. Daar valt 25 december op 7 januari. Civile kalenders in deze landen volgen wel de gregoriaanse kalender. Het patriarchaat van Moskou, dat zeven jaar na de invoering van de nieuwe kalender werd opgericht, hield vast aan de oude kalender om zich van de 'ketterse' christenen in het Westen te onderscheiden. Volgens Epiphanius is het hechten aan de juliaanse kalender 'een fout die gecorrigeerd moet worden'. De met Constantinopel verbonden Oekraïens-Orthodoxe Kerk gaat dan het kerstfeest gelijktijdig vieren met de Grieks-Katholieke Kerk in Oekraïne, een met Rome verbonden byzantijnse kerk waar ze hartelijke relaties mee onderhoudt. <

EU

ANP

Tientallen vermisten voor Griekse kust

► ATHENE

In de buurt van Griekenland is een boot met migranten gezonken. Twaalf van hen konden door de kustwacht worden gered en zeker drie lichamen zijn uit het water gevestigd. Tientallen anderen worden nog vermist. Woensdagavond werd door de kustwacht nog gezocht naar overlevenden. <

RENÉ FRANSEN nd.nl/wetenschap BEELD NEWCASTLE UNIVERSITY

FAMILIEBANDEN OUDE BRITTEN ONTRAFELD

► NEWCASTLE

Een internationaal team van archeologen en DNA-specialisten heeft de familiebanden vastgesteld van 35 lichamen in een grafheuvel die zo'n 5700 jaar geleden is opgeworpen bij Hazelton in het Britse graafschap Gloucestershire. De grafheuvel is langwerpig, met een opening in het midden die naar zuidelijke en noordelijke grafkamers leidt. Uit kiezen van de begraven lichamen is met de nieuwste technieken DNA gehaald, dat vervolgens is geanalyseerd. Op basis daarvan was het mogelijk een stamboom te maken. De lichamen vertegenwoordigen vijf generaties, die op acht na afstammen van één man en zijn vier vrouwen. In de tombe liggen mannen doorgaans begraven bij hun vader of broers, wat erop wijst dat de mannelijke afstammingslijn belangrijk werd geacht. Ook de vrouwelijke lijn had invloed: nakomelingen van twee van de vrouwen van de stamvader zijn in de noordelijke helft begraven, van de andere twee in de zuid-

elijke helft. De structuur van de grafheuvel lijkt dus de sociale structuur van de familie te volgen. Dit inzicht kan belangrijk zijn bij het analyseren van andere grafheuvels. Verder zijn er alleen twee jonge dochters in de grafheuvel gevonden. De andere vrouwen die in de familie zijn geboren werden blijkbaar elders begraven. Er lagen wel partners van de mannelijke nakomelingen in de grafheuvel, met hun kinderen. Enkele van die kinderen zijn blijkbaar uit een eerder huwelijk, wat erop wijst dat ook stiefzonen geaccepteerd werden. De familiebanden geven een unieke inkijk in de sociale structuur van gezinnen in de nieuwe steentijd. Volgens de onderzoekers was de DNA-technologie enkele jaren geleden nog niet ver genoeg om zo'n gedetailleerd beeld te kunnen schetsen. Het onderzoek is donderdag gepubliceerd in het wetenschappelijke tijdschrift *Nature*.

Reconstructie van de grafheuvel bij Hazelton.

NL

Drukte door mensen die booster willen

Vanwege de grote vraag naar boostervaccins is het topdrukte op prullenbakvaccin.nl. Via die website kunnen mensen die gevaccineerd willen worden, zien of een praktijk bij hen in de buurt vaccindoses over heeft. Zo stonden er bij een huisarts in Den Haag binnen tien minuten honderd mensen voor de deur voor een overgebleven coronavaccin. <

Zorg kan kosten FFP2-maskers vergoed krijgen

Zorginstellingen die hun medewerkers graag een FFP2-masker willen laten dragen omdat die beter beschermen tegen het coronavirus, kunnen de kosten daarvan terugkrijgen van het ministerie van Volksgezondheid. Dat zei demissionair coronaminister Hugo de Jonge. Er zijn volgens hem voldoende maskers beschikbaar op de markt. <

BEELD ANP

Achterstanden CBR geen reden voor maatregelen

Het kabinet ziet geen reden om noodmaatregelen te nemen bij het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR), schrijft demissionair minister Barbara Visser. De huidige wachttijden zijn nog binnen de perken, al lopen ze sinds kort weer sterk op. Vooral voor theorie-examens moet men vanwege de coronamaatregelen langer wachten. <

Coronasteun aan Aruba stopgezet

Aruba krijgt voorlopig geen coronasteun meer van Nederland, en ook met Curacao en Sint-Maarten ligt Nederland op ramkoers. De eilanden willen nog niet akkoord gaan met het opzetten van een speciale autoriteit die de coronasteun reguleert. Demissionair staatssecretaris Raymond Knops (Koninkrijksrelaties) stopt daarom tot nader order met steun. <

Celstraf geëist tegen man die agent doodreed

Tegen de automobilist die op 24 oktober vorig jaar op de N270 bij het Brabantse Nuenen een politieagent doodreed, is een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 2,5 jaar geëist. De 37-jarige man was volgens het Openbaar Ministerie vlak voor het incident nog met zijn mobiele telefoon in de weer en reed zonder af te remmen op de agent in. De rechtbank doet op 26 januari uitspraak. <

Veel vaker illegalen in vrachtwagens gevonden

De marechaussee heeft dit jaar al vijfhonderd illegalen gevonden die zich hadden verstopt in vrachtwagens. Het aantal mensen dat op die manier naar Engeland probeert te komen is met 20 procent gestegen ten opzichte van vorig jaar, aldus de dienst. Volgens een woordvoerder van de marechaussee is de controle op “inklimmers en assenhangers” geïntensiveerd toen in de loop van het jaar bleek dat zich meer mensen in de wagens verstopten. <

BEELD ANP

Laboratoria bevestigen snelle opmars omikron

Testresultaten van laboratoria duiden erop dat de omikronvariant van het coronavirus zich snel verspreidt in Nederland. Bijna 3000 testmonsters van laboratoria die samenwerken met het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) bevatten aanwijzingen dat het om de extra besmettelijke variant gaat. <

Coronamaatregelen voor het gevang aangescherpt

Ook binnen justitiële inrichtingen worden de coronamaatregelen aangescherpt. Zo mogen gedetineerden niet meer met bezoekers knuffelen en mag er geen bezoek zonder toezicht meer plaatsvinden. In een brief aan de Tweede Kamer schrijft demissionair minister Sander Dekker (Rechtsbescherming) dat de aanvullende maatregelen vrijdag ingaan en voorlopig gelden tot 14 januari. <

Boetes voor hinderen boa's bij coronacontrole

Twee mannen hebben een geldboete gekregen voor het hinderen van boa's toen die een café in Medemblik controleerden op de coronaregels. Een 20-jarige bezoeker van het café moet 1000 euro betalen omdat hij een van de toezichthouders bij de hals greep en duwde. De 42-jarige eigenaar heeft een voorwaardelijke boete van datzelfde bedrag gekregen voor dreigende taal. De toezichthouders maakten foto's omdat de coronaregels volgens hen niet werden gevolgd. De twee verdachten accepteerden het maken van die foto's niet. <

Dit jaar opnieuw geen nieuwjaarsontvangsten

Koning Willem-Alexander en koningin Máxima zien vanwege de coronamaatregelen af van de traditionele nieuwjaarsontvangsten in het Koninklijk Paleis in Amsterdam. De twee bijeenkomsten, één voor vertegenwoordigers uit de Nederlandse samenleving en één voor buitenlandse diplomaten, staan doorgaans voor de tweede of derde week van januari op de agenda. Ook dit jaar konden de ontvangsten vanwege de coronapandemie geen doorgang vinden. <

Randstad doet aangifte tegen Van Lienden

Randstad doet aangifte tegen Sywert van Lienden en zijn zakenpartners wegens de mondkapjesdeal. Het uitzendconcern was vorig jaar betrokken bij het initiatief van Van Lienden om mondkapjes naar Nederland te halen, maar wist niet dat de oprichters van de stichting Hulptroepen Alliantie zelf miljoenen zouden overhouden aan de deal. Randstad heeft daarom besloten mee te doen met de aangifte die al langer door advocaat Peter Plasman werd voorbereid. <

EU

Ziekteverloop omikron milder dan bij delta

Het ziekteverloop bij mensen die besmet raken met de omikronvariant van het coronavirus is milder dan bij delta. Dat komt naar voren uit een Zuid-Afrikaanse studie. De kans op een ziekenhuisopname na besmetting met de omikronvariant lijkt 80 procent kleiner te zijn, meldt het Nationale Instituut van Besmettelijke Ziektes in Zuid-Afrika. <

Belg wilde negende coronaprik halen

Belgische agenten hebben een man opgepakt die zich voor de negende keer wilde laten inenten tegen het coronavirus. Hij deed dat steeds onder een andere naam, om voor diegene een coronapas te kunnen aanmaken. De 33-jarige man streek steeds 100 tot 150 euro op. De man liep tegen de lamp doordat medewerkers van een vaccinatiecentrum hem herkenden. <

Juridische stappen na nepnieuws over geslacht

De vrouw van de Franse president Emmanuel Macron, Brigitte, is in aanloop naar presidentsverkiezingen het doelwit geworden van nepnieuws. Op sociale media circuleren berichten dat ze als man geboren zou zijn. De 68-jarige presidentsvrouw laat het er niet bij zitten en onderneemt juridische stappen. <

BEELD ANP

Moordenaar studente krijgt levenslang en tbs

Een Belgische volksjury heeft de moordenaar en verkrachter van de Vlaamse studente Julie Van Espen veroordeeld tot levenslang en vijftien jaar tbs. Ook komt dader Steve B. twintig jaar lang niet in aanmerking voor vervroegde vrijlating, heeft het zogeheten assisenhof in Antwerpen bepaald. De einduitspraak volgde de eisen van het Openbaar Ministerie. <

Duitse Ethische Raad steunt vaccinatieplicht

De Duitse Ethische Raad kan zich vinden in een vaccinatieplicht voor een aanzienlijk deel van de bevolking. Dat is een opsteker voor bondskanselier Olaf Scholz, die een voorstander is van een algemene prikplicht voor zijn landgenoten. Daar mag het parlement naar verwachting begin volgend jaar over stemmen. <

Nieuwe stappen Brussel tegen Polen

De Europese Commissie begint een nieuwe strafprocedure tegen Polen wegens het afwijzen van de voorrang voor het Europees recht. De zogeheten inbreukprocedure kan Polen voor de hoogste Europese rechter brengen. Dan dreigen boetes en dwangsommen. Het Poolse Constitutioneel Tribunaal sprak tot tweemaal toe uit dat de Poolse grondwet soms boven het Europees recht gaat. <

Beroemdheden moeten belastingfouten melden

Chinese beroemdheden en eigenaren van populaire livestreams zijn opgeroepen belastingfouten dit jaar nog bij de autoriteiten te melden. Deze groep wordt sinds kort hard aangepakt voor fraude. De oproep komt enkele dagen nadat de Chinese 'koningin van livestreaming' Viya (op de foto hieronder) een boete van 1,34 miljard yuan (186,5 miljoen euro) kreeg voor belastingontwijking. <

BEELD ANP

Universiteit VS in de ban van mysterieuze gift

Een Amerikaanse universiteit heeft een mysterieuze doos ontvangen met 180.000 dollar (160.000 euro) in cash. Een anonieme geldschietster stuurde het forse geldbedrag op naar de faculteit natuurkunde van de City College in New York. Het was bedoeld voor noodlijdende studenten, maar kon niet meteen worden gebruikt omdat de herkomst onduidelijk was. De doos was in november vorig jaar opgestuurd naar het hoofd van de faculteit. Die opende het uiteindelijk pas negen maanden later en ontdekte dat het pakket was gevuld met briefjes van 50 en 100 dollar. <

Nieuwe tegenslag voor vredesproces Libië

De presidentsverkiezingen in Libië lijken ondanks internationale druk voorlopig niet door te gaan. De internationale gemeenschap hoopte dat de stembusgang het Noord-Afrikaanse land na een jarenlange burgeroorlog op het pad naar stabiliteit zou zetten, maar de verantwoordelijke parlementscommissie liet weten dat het onhaalbaar is om vrijdag te stemmen. In Libië heerst al jaren chaos en daar worden ook in Europa de gevolgen van gevoeld doordat het land kon uitgroeien tot een belangrijk vertrekpunt voor migranten. <

€

Record aantal containers voor Rotterdamse haven

In de Rotterdamse haven komt woensdag de 15 miljoenste container van dit jaar aan. 'Het is voor de eerste keer dat een Europese haven door deze grens breekt', aldus het Havenbedrijf Rotterdam. Op basis van gemiddelde volumes per dag berekende het Havenbedrijf dat de 15 miljoenste woensdag in de Rotterdamse haven wordt geladen of gelost. <

BEELD ANP

Shell gaat honderden snelladers plaatsen

Shell gaat 1400 snelladers plaatsen bij de bouwmarkten van GAMMA en Karwei in Nederland en België. Voor het olie- en gasconcern betekent dat een fikse uitbreiding van het snelladernetwerk. Het is de bedoeling dat er bij de in totaal 380 winkels, waarvan circa 300 in Nederland, telkens een paar apparaten geplaatst worden waarmee elektrische auto's snel opgeladen kunnen worden. <

EU en VK akkoord over definitieve visquota

De Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk zijn het alsnog eens geworden over de vangstquota voor 2022 voor de visbestanden die zij delen in de Noordzee en de Atlantische Oceaan. Volgens het ministerie van Landbouw, dat ook over visserij gaat, is nog niet duidelijk wat het akkoord voor de Nederlandse vissers betekent. 'Het is mooi dat er een deal is, maar de precieze invulling volgt', aldus een woordvoerder. <

Er komt onderzoek naar gamefunctie in Tesla's

Autoriteiten in de VS zijn een veiligheidsonderzoek begonnen naar de gamefunctie die is ingebouwd in auto's van Tesla. In de 580.000 Tesla's die sinds 2017 zijn verkocht zouden tijdens het rijden games kunnen worden gespeeld op het touchscreen naast de bestuurder. Daardoor zou de kans op ongelukken groter zijn. <

Reageren?

Brieven: maximaal 200 woorden.

Artikelen: maximaal 700 woorden.

Mail uw reactie met naam, adres en telefoonnummer naar
opinie@nd.nl of Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.

Meer informatie: nd.nl/contact

AAD KAMSTEEG • was buitenlandcommentator bij deze krant nd.nl/opinie BEELD AFP / MIKHAIL METZEL

GA EENS IN PUTINS SCHOENEN STAAN

... Putin handelt zoals ook vroegere in verval rakende superrijken handelden. Steeds wilden buurlanden van die zwakte gebruikmaken, terwijl het rijk zelf op zijn beurt weer probeerde invloed terug te winnen. Een land als Oekraïne kan een brugfunctie vervullen tussen het Westen en Rusland.

Putin eist nogal wat van het Westen. Alle NAVO-troepen moeten weg uit Oost-Europa en de landen die tot 1990 bij de Unie van Socialistische Sovjet Republieken (USSR) hoorden, mogen nooit lid van de NAVO worden. Nu vormen bij onderhandelingen ‘eisen’ meestal alleen maar een eerste zet. De uitkomst zal altijd compromissen bevatten. Maar de huidige spanningen rond onder andere Oekraïne maken wel duidelijk dat het hoog tijd is voor structureel Europees veiligheidsoverleg. Wat zou het doel van dat overleg moeten zijn? Het komt me voor dat ieders gerechtvaardigde en onge-rechtvaardigde belangen gecatalogi-seerd zouden moeten worden. Vast-gesteld moet worden welke grenzen over en weer niet ongestraft overschreden kunnen worden. Positief daarbij is dat vergeleken met de peri-ode van Koude Oorlog het Kremlin zijn ideologische inspiratie kwijt is. Putin wil de bestaande orde niet om-verhalen om er een communistische wereld voor in de plaats te realiseren. Daardoor is een situatie van belan-genafweging ontstaan. Gemeen-schappelijke belangen die het Wes-ten en Rusland hebben, kunnen zwaarder gaan wegen dan onderlin-ge verschillen. Zo is het in ieders be-lang machtsverhoudingen te stabili-seren en samen te werken waar dat logisch is: klimaat, terreurbestrij-ding, energie en nucleaire non-proli-feratie.

zwakte en invloed

Met het oog op zulk overleg is het zinvol om te proberen in Putins schoenen te gaan staan. Ga het ‘waarom’ na van Putins doelen. Die doelen liggen min of meer voor de hand. Het Kremlin doet namelijk wat ook bij vroegere in verval rakende superrijken gebeurde. Steeds wilden buurlanden van die zwakte gebruik-maken, terwijl het rijk zelf op zijn beurt weer probeerde invloed terug te winnen. Kenmerk van superrijken is dat zij een buitenlandse invloedssfeer wil-len creëren. Omringende landen moeten als veiligheidszone functio-neren. Zij mogen de belangen van het superrijk niet ondermijnen. Zo schiepen de Verenigde Staten via de Monroe Doctrine (1823) in Latijns-Amerika zo’n veiligheidszone: ‘Geen Europese bemoeienis op het weste-lijk halfgrond.’ In 1962 leidde dit bijna tot een kernoorlog toen de Sovjet-Unie op Cuba een raketbasis wilde

‘Kenmerk van superrijken is dat zij een buitenlandse invloedssfeer willen creëren. Omringende landen moeten als veiligheidszone functioneren.’ Beeld: president Putin met Sergei Shoigu, de Russische minister van Defensie.

installeren. Ook tijdens en na de Tweede Wereldoorlog ging het over invloedssferen. De geallieerden tegen de nazi’s spraken eerst in Teheran (1943) en toen in Jalta (1945) over erkenning van ieders invloedssferen in Europa.

Russische erfenis

Terug naar Putin, of beter, naar wat hij als erfenis uit de Russische ge-schiedenis meedraagt. Sinds de ze-ventiende eeuw functioneert Rusland als een zich over Europa en Azië uit-strekkend superrijk. Afzijdig geble-ven van Renaissance en Reformatie werd de Slavische bevolking sterk beïnvloed door het Byzantijnse chris-tendom. Politieke en religieuze argu-menten over een ‘heilig Rusland’ gin-gen hand in hand. De beroemde schrijver Fjodor Dostojewski geloof-de in de superioriteit van Rusland te-genover het rooms-katholicisme, westers liberalisme en socialisme. In dit kader wordt de ontzetting van Putin over het uit elkaar vallen van de Sovjet-Unie begrijpelijk. Het Kremlin verloor in één klap een

kwart van zijn grondgebied. Boven-dien kwam zo’n 15 procent van alle Russen plotseling in onafhankelijk geworden staten te wonen. Ook Oe-krainë ging voor Rusland verloren,

Putins probleem is dat het buitenland uit onafhankelijke staten bestaat.

terwijl dit land – met inbegrip van de Krim – sinds de vijftiende eeuw tot het hart van het Slavische en ortho-doxe Rusland had behoord. Putin overdrijft als hij zegt dat de Krim zo heilig voor Rusland is als de Tempelberg voor Jeruzalem. Maar toch. Zeker, Oekraïners leden zwaar onder de terreur van Stalin. Niet voor niets steunden veel Oekraïners de Duitsers toen zij in 1941 hun land

binnenvielen. Niettemin bleven de culturele banden tussen vooral het oosten van Oekraïne en Rusland sterk. Bij Putin speelt ook mee dat Rusland de afgelopen twee eeuwen zwaar leed onder westerse invallen. Mas-sale militaire invasies, eerst door Na-poleon en later in twee wereldoorlo-gen door Duitsland kostten miljoenen mensenlevens. Daarmee het huidige westerse opdringen rich-tig Rusland vergelijken, is natuurlijk onzin. Tegelijk verbaast het niet dat Putin niet staat te juichen als hij ziet dat zelfs de vroeger tot de USSR be-horende Baltische staten NAVO-le-den zijn geworden.

veiligheidsoverleg

Bij zijn pogingen invloed in het ‘na-bije buitenland’ terug te winnen, is Putins probleem natuurlijk dat dit nabije buitenland nu uit onafhan-lijke staten bestaat. In principe bete-kent dit dat die staten zelf mogen uitmaken of zij al dan niet tot bij-voorbeeld de Europese Unie en/of NAVO willen toetreden.

Tegelijk is het onrealistisch te den-ken dat deze ‘zelfbeschikking’ onbe-grensd is. Finland had indertijd ook wel lid van de NAVO willen worden. Maar dat land heeft in Europa wel de langste grens met Rusland. Finse angst voor een al te negatieve reactie uit Moskou maakte dan ook dat het nooit tot aansluiting kwam. ‘Finlan-disering’ werd zelfs een internatio-naal toepasbaar begrip: een machtige staat oefent een zekere controle uit over een ander land zonder de ter-ritoriale onschendbaarheid van die ander aan te tasten.

brugfunctie

Wat betekent dit voor Oekraïne? In plaats van conflictgebied zou dit land een brugfunctie kunnen vervullen tussen Oost en West. Ten behoeve van de respectievelijk op Europa en Rusland georiënteerde gebiedsdelen zou het Oekraïense landsbestuur ge-decentraliseerd kunnen worden. Ide-aal? Nee. Maar in een wereld waarin er geen overheid ‘u ten goede’ boven de staten is, zijn compromissen om erger te voorkomen onvermijdelijk. <

RONNY NAFTANIEL • voorzitter Centraal Joods Overleg

Ik ben voor het strafbaar stellen van het bagatelliseren van de Holocaust.

3 ARGUMENTEN

- 1
- De Holocaust is een dieptepunt van de menselijke beschaving, waarvan overlevenden en nabestaanden nog steeds de trauma's ondervinden. Bovendien is het een waarschuwing aan de wereld tot welke catastrofe uitsluiting van mensen om wie ze zijn kan leiden.
- 2
- Er zijn steeds meer mensen (als Thierry Baudet) die voor politieke doeleinden de Holocaust gelijkstellen aan zaken waarmee ze het oneens zijn en daarmee niet alleen onnodig kwetsen, maar ook de betekenis van deze genocide als moreel ijkpunt uithollen. Daarmee plaveien zij de weg voor nieuwe uitingen van antisemitisme en racisme.
- 3
- Het is positief dat de regering een wet voorbereidt die de ontkenning van genocides en dus ook van de Holocaust moet verbieden. Het strafrechtelijk ongemoeid laten van bagatelliseren zou een grote misser zijn, aangezien het veel geniepiger is, frequenter voorkomt en meer impact heeft dan het stompzinnig ontkennen van vaststaande feiten uit onze geschiedenis.

NICO VAN SPLUNTER • wijkpastor/pionier van Geloven in BoTu (Bospolder-Tussendijken) in Rotterdam-West [nd.nl/opinie](#)

UIT DE BUBBEL: QUOTE MEETS GOOT

...Tussen rijken en armen bestaat in Nederland een grote kloof. Tijd om die te overbruggen.

Wie niet vier mensen in armoede bij name kent, leeft in een bubbel. Het is niet mijn gewoonte om met gestrekt been een dialoog aan te gaan, maar op een opiniepagina is dat een aanbeveling, begreep ik. Ik heb er ook alle redenen toe. Ik woon aan de rand van een kloof. En elke morgen heb ik die te overbruggen, want aan gene zijde is mijn werk. Zo strikt gescheiden zijn die twee werelden trouwens niet, want ik ben 24/7 wijkpastor. In gesprekken in het 'grensverkeer' is de afgelopen weken één woord met stip gestegen: gasrekening.

gasrekening
Dagelijks ontmoet ik mensen die gehuisvest zijn in oude, niet-geïsoleerde woningen. Met een huishoudboekje zonder buffer. Aan het eind van hun uitkering houden ze altijd heel wat maand over. Ze hebben doorgaans dus al meer financiële sorres dan hun lief is, en nu staat in de doorwaakte nachten ook nog het spook van een niet op te hoesten gasrekening aan het voeteneind. Wat kunnen ze? Over zonnepanelen kunnen ze slechts dromen. Klagen bij de energieleveranciers helpt niet en geen overheid die de organisaties dwingt om de woningen beter te isoleren. Degenen onder de bewoners die het nieuws kunnen volgen, zien dat veel geld terechtkomt bij mensen die het niet direct nodig hebben. En subsidies zijn er voor welgestelden die hun leven willen vergroenen. De kloof wordt er niet kleiner door.

Laatst kwam er een delegatie ondernemers uit Hilligersberg en omgeving op werkbezoek bij ons in Bospolder-Tussendijken, een van de armste postcodegebieden in Nederland. *De Quote meets de goot*, zeg maar. Altijd ongemakkelijk zoiets, want het is voor beide partijen 'aapjes kijken'. Tegelijk heb ik veel respect voor rijken die deze confrontatie aangaan. Ze tonen hart voor hun medemens. De business-mensen maakten een rondje door de wijk, ze bezochten onze weggeefwinkel en ontmoetten enkele bewoners. Ik ondertitelde de zaak en kon zo de eerste reacties van de gasten oogsten. Ze wisten niet wat ze zagen. 'Dat zoiets bestaat, zó dichtbij...' 'Het lijkt wel Oost-Europa in de jaren vijftig.' Tijdens dat bezoek popte de oneliner bij me op waarmee ik begon: wie niet vier mensen in armoede bij name kent, leeft in een bubbel. Dat is geen verwijt, maar een constatering, en hopelijk het begin van een verandering. Misschien een mooi item om tijdens het opdienen van de kerstkal-

Spoor vier mensen op die in armoede leven.

koen eens over na te denken. Er zou zelfs een mooie kerstmeditatie over te schrijven zijn. Uitlopend op een oproep aan iedereen om in zijn of haar omgeving die vier mensen op te sporen. Meteen een goed voornemen voor 2022. Geloof me: daar word je niet armer van. Verrijk je leven! <

TABITHA VAN KRIMPEN • Jonge Theoloog des Vaderlands en bedrijfskundige [nd.nl/opinie](#) BEELD ANP / MARCO DE SWART

RICHTING KERST ZOND

...Met de nieuwe lockdown is het moeilijk om niet somber te worden, maar misschien kan een Kerst zonder kopen en kerk behalve een vloek ook een zegen zijn.

Ik fiets op zondagmiddag door de stad. De nieuwe lockdown is net van kracht. De winkelstraten liggen er verlaten bij. Nog geen vierentwintig uur geleden was dat beeld heel anders. Een enorme mensenmassa slingerde door de smalle straten. Gretig en ongeduldig bewogen de vele mensen zich voort om nog snel hun kerstinkopen te kunnen doen. Een groot contrast, en ik denk aan de vele ondernemers die zich grote zorgen maken over hun misgelopen omzet en de toekomst. Toch kan een Kerst zonder kopen wellicht ook een zegen zijn.

nieuwe religie
Hoogleraar Herman Paul schrijft in zijn boekje *Shoppen in advent* hoe consumentisme een nieuwe religie is geworden, misschien wel een van de meest overtuigende religies die er zijn. Consumentisme leert mensen

Ook geloof wordt aanprezen als een product dat je gelukkiger zal maken.

hun identiteit en sociale relaties vorm te geven door middel van consumptie. De grootste overeenkomst tussen consumentisme en het christendom is dat ze mensenlevens vormen door verlangens te triggeren, zo betoogt filosoof James Smith. Wanneer ik door de winkelstraat loop, wordt een beroep gedaan op mijn verlangens. Ik zie een Chanel-reclame met een knappe actrice die me toefluistert dat ik het parfum móét hebben als ik net zo mooi en succesvol wil zijn als zij. De reclame doet een appel op mijn hart en mijn verlangen naar schoonheid, welvaart en geluk. We leven in een *economy of desire*, een economie waarin verlangens centraal staan en het liefst zo snel

mogelijk bevredigd moeten worden: vandaag besteld, morgen in huis. Niet alleen de winkelstraat, maar ook de kerk doet een beroep op menselijke verlangens. Het is de kerk waar in navolging van Augustinus de mens hopelijk erkend wordt als verlangend wezen, verlangend naar God. 'Rusteloos is ons hart totdat het zijn rust vindt in u', zo luidt Augustinus' bekendste uitspraak. Door het zingen van een lied ('Ere zij God'), het aan-

steken van een kaars en het klinken van het Woord, kan in de kerk het verlangen naar God worden gevoed. Het onderscheid tussen kopen en consumentisme als vloek en de kerk als zegen is niet zo zwart-wit als het lijkt. Enerzijds komt kopen in veel gevallen niet enkel voort uit hebberigheid, maar is het ook vaak een sociaal ritueel. Kerstcadeautjes worden gekocht voor dierbaren en zijn een liefdestaal

Kan een Kerst zonder kopen ook een zegen zijn? Beeld: het centrum van Rotterdam lag er zondag verlaten bij, in tegenstelling tot zaterdag.

HENK SLECHTE • historicus en oud-museumdirecteur [nd.nl/opinie](#)

GESCHIEDENIS-MUSEUM KAN DI

...Een nieuw museum over de geschiedenis van Nederland moet jonge en nieuwe Nederlanders laten zien in wat voor land ze leven.

De discussie over het Nationaal Historisch Museum is terug, en terecht (ND, 17 december). Wellicht is het beter dat museum niet Nationaal Historisch Museum te noemen maar Nederlands Historisch Museum. Dan is er minder aanleiding voor de vrees dat het zich zal richten op de nationale identiteit. Volgens James Kennedy is het enthousiasme onder beroepshistorici niet groot, en de museumdirecteuren Martine Gosse-

link en Teus Eenkhoorn denken dat mensen die zo'n museum willen op zoek zijn naar identiteit en trots.

integratie
Je kunt het ook anders zien. Nu we beseffen dat Nederland een divers land is geworden dat een intensieve culturele transitie beleeft waarin veel facetten van de geschiedenis ter discussie staan, kan zo'n museum helpen om jonge én nieuwe Nederlanders te laten zien in wat voor land ze leven. Zo'n museum kan duidelijk maken dat Nederland een opvallend wereldwijde geschiedenis heeft, en daarmee een bijdrage leveren aan de

vorming en integratie van nieuwe Nederlanders. Dat vereist een opzet die visueel vertelt hoe wereldwijd die geschiedenis is. Dat doet een museum met combinaties van voorwer-

Dankzij wie kon ons land worden wat het is?

pen, schilderijen en kaarten, en met een op actuele historische inzichten gebaseerde uitleg. De daarvoor beno-

ER KOPEN EN KERK

om waardering over te brengen. Anderzijds stopt het consumentisme vaak niet voor de kerkdeur. Ook het geloof wordt niet zelden aangeprezen als een spiritueel consumptieartikel, een product dat je gelukkiger zal maken. De zondagse dienst moet dan het hoogtepunt zijn van de geloofsbeleving. Nu ook de kerkdiensten vrijwel alleen nog online mee te maken zijn, is dit consumentisme eerder toe- dan

afgenomen. Alles is mogelijk en je kunt meekijken met welke dienst en welke voorganger je ook maar wilt. Ook ik merk dat het makkelijk en verleidelijk is om de online kerkdienst na afloop te verwisselen voor een Netflix-serie.

mogelijkheden
Hoezeer ik ook de pijn deel van kerken die de deuren voor de diensten moeten sluiten, wellicht biedt dit ook

mogelijkheden voor de kerk. Vaak zien we de zondagochtend als hét moment waarop het verlangen naar God gevormd wordt. Nu die zondagse dienst niet meer fysiek kan plaatsvinden, nodigt dat ons uit om na te denken over de relevantie van het geloof en kerk-zijn gedurende de hele week. Hoe worden onze verlangens gevormd door zowel kopen als kerk? Hoe kunnen we als kerk een beroep doen op andere verlangens, verlangens naar God, naar heelheid, naar écht gezien worden? De door Herman Paul aangehaalde socioloog Herbert Spencer vermoedde terecht dat de vormende waarde van één preek en een paar liederen op zondagochtend niet opweegt tegen het bombardement van prikkels waarmee het consumentisme onze verlangens dag in dag uit beïnvloedt. Soms nemen de kleinste dingen de meeste ruimte in je hart in, zo schrijft A.A. Milne al in *Winnie de Poeh*.

wie ben ik?
Deze kerstdagen worden dus net als vorig jaar dagen zonder kerstinkopen en zonder kerst(nacht)diensten. Toch is dit misschien wel meer een zegen dan een vloek. Zonder kopen komen we erachter in hoeverre onze verlangens gevormd worden door wat we in de winkelstraat voorgespiegeld krijgen. Ook worden we uitgenodigd om na te denken over de vraag: wie ben ik zonder kopen en consumeren?

relevantie
Zonder zondagse kerkdiensten worden kerken uitgedaagd om na te denken over hun relevantie los van die vanzelfsprekende bijeenkomsten. Ik hoop dat de kerkelijke aanwezigheid zich niet beperkt tot zondagochtend, maar dat kerken nu de hele week hun deuren openen. Om present te zijn in de samenleving, andere verlangens te voeden en een tegengeluid te laten horen. Om te vertellen over het Koningskind, geboren in Bethlehem. God zelf werd mens en lag in een voederbak. Hij werd klein, liep later rond tussen de mensen en ging met hen in gesprek. Van onderop, zo zou je kunnen zeggen. Mijn verlangen is dat dit verhaal mag klinken deze kerstdagen waarbij we het moeten doen zonder kopen en zonder kerk. <

VERSE SAMENLEVING HELPEN

digde objecten zijn in bruikleen te krijgen, maar over de opzet moet worden nagedacht.

verdraagzaamheid
De rode draad moet vertellen hoe Nederland kon worden wat het is, en vooral met en dankzij wie. Daarin is verdraagzaamheid een belangrijk trefwoord, omdat zich in de geschiedenis hier relatief grote aantallen mensen konden vestigen uit landen waar ze zich niet veilig voelden. Een voorbeeld zijn de Joden die aan het eind van de zestiende eeuw uit Spanje en Portugal vluchtten voor de inquisitie. In de late zeventiende eeuw

vluchtten zo'n 50.000 Franse protestanten naar Nederland, toen Lodewijk XIV het Edict van Nantes opzegde en zo de protestanten hun godsdienstvrijheid ontnam. Die mensen werden opgenomen, integreerden en hebben Nederlands geschiedenis economisch, politiek, godsdienstig en cultureel mede bepaald. Zo'n museum kan en moet natuurlijk ook laten zien hoe Nederland wereldwijd koloniseerde en handelde in specerijen maar ook in slaven, en hoe kolonies en slaven werden uitgebuit. Het museum moet zich dus niet trots richten op de nationale identiteit, maar op de eeuwenlange

en diverse geschiedenis van het land waarin we samen leven met gezamenlijke waarden, een land dat mensen van elders opnam, maar ook wereldwijd fouten maakte. Het museum is de plek om dat te zien en daarover met elkaar in debat te gaan. Want om met historicus Piet Geyl te spreken: de geschiedenis is een discussie zonder eind. Het museum van de Nederlandse geschiedenis kan in die discussie een belangrijke rol spelen, met tentoonstellingen over onderwerpen die ter discussie staan. Een doelgericht museum kan een constructieve rol spelen in de actuele culturele transitie. <

COLUMN

ANDRÉ ZWARTBOL • *redacteur* nd.nl/columns

PERSPECTIEF

Na een stevige campagne van mensen die zich niet willen laten vaccineren, is het woord 'prikspijt' het woord van het jaar geworden bij de verkiezing van woordenboek Van Dale. Lekker treurig als je zo je stem uitbrengt, wetend dat de meeste Nederlanders zich laten vaccineren en daar helemaal geen spijt van hebben. Dat is roepen als een kind in het donker: ik ben niet bang, ik ben niet bang!

Van mij had 'perspectief' mogen winnen. Een fascinerend woord is dat. Het staat sinds corona boven aan alle verlanglijstjes. We vragen, nee, we smeken erom. Maar het is ook een ingewikkeld woord en daarom blijft het ook maar op die lijstjes staan: er zijn zóveel perspectieven. En dan heb je ook nog de moeder aller perspectieven: het langetermijnperspectief. Dat is nog veel ingewikkelder. Voor de een gaat dat over de vraag of zijn winkel het overleeft en weer een ander wil weten of er een zomervakantie geboekt kan worden. Alles wat daarna komt, hoort waarschijnlijk bij het eeuwigheidsperspectief. Maar dat bewaren we voor later.

Burgemeesters, ondernemers; iedereen vraagt om perspectief. Vragen ja. Zo schijnt het te werken. Anderen – meestal is dat de regering – moeten het bieden. Is dat ook iets van een verzorgingsstaat? Hebt u misschien een beetje perspectief voor me? Ik zal mijn beschouwingen hierover achterwege laten, maar ook om deze reden ben ik voor een zo klein mogelijke overheid. Er is echt wat mis als de overheid jou perspectief moet geven. Ook ondernemers, die toch graag hun eigen plan trekken, heffen hun ogen op naar boven. Zelfs het ondernemende Kamelid Wybren van Haga diende twee weken geleden een motie in: '... verzoekt de regering met een langetermijnperspectief te komen waarin duidelijk wordt wat ondernemers per situatie in de toekomst kunnen verwachten ...' Tjonge, per situatie nog wel. Willen alle profeten zich even melden? Het leuke is dan wel weer dat de tekst van iedere motie eindigt met de woorden 'en gaat over tot de orde van de dag'. Daar hoeft je niet om te vragen. Dat kun je gewoon doen. Op korte termijn.

INGEZONDEN DAAN SCHALKWIJK, AMSTERDAM nd.nl/opinie BEELD EPA / TYTUS ZMIJEWSKI POLAND OUT

Praat meer over Kerstmis

Eurocommissaris Helena Dalli had het plan voor een richtlijn om 'Kerstmis' te vervangen door 'Feestdagen' in de kerstwensen. Dat plan stuitte op felle tegenstand, waardoor ze het heeft ingetrokken en ze werkt nu aan een update ervan. Nu we op weg zijn naar die dagen is mijn voorstel: laten we juist minder over 'feestdagen' en méér over 'Kerstmis' spreken en wel om de volgende redenen. Kerstmis doodzwijgen lijkt mij het toppunt van ironie, want het is juist bij uitstek een feest voor mensen met een inclusief hart. Kerstmis is een christelijk feest, jazeker. Tegelijk weet iedereen die zich een beetje verdiept dat daarin een Joods gezin wordt gevierd dat bestaat uit personen die ook door moslims in ere worden gehouden. En het is ook nog eens een vluchtelingengezin. Spreek ten eerste daarom meer over Kerstmis. Een tweede reden is dat Kerstmis expliciet de gelegenheid geeft om stil te staan bij het belang van persoonlijke relaties. Het gaat immers om de geboorte van een Kind wiens specifieke levensmissie bestaat in het herstellen van gebroken persoonlijke relaties: tussen God en mens en tussen mensen onderling. Studies over geluk laten duidelijk zien dat stabiele persoonlijke relaties veel bijdragen aan het levensgeluk van mensen en daarmee aan het welzijn van mensen in onze maatschappij. Stabiele persoonlijke relaties

Iedereen die zich een beetje verdiept in Kerstmis weet dat daarin een Joods gezin wordt gevierd dat bestaat uit personen die ook door moslims in ere worden gehouden.

hebben dus een publiek belang en dat mag best erkend worden. Kerstmis is een beproefde manier om daadwerkelijk aan onze persoonlijke relaties te werken. Daar is tijd, aandacht, en ruimte voor nodig. In een religieuze context wordt vaak bij persoonlijke relaties stilgestaan, maar tegenwoordig gaan niet veel mensen naar een kerk. Kerstmis is dan juist een feest dat voor het her-nieuwen van liefde de broodnodige tijd en ruimte biedt, ook voor niet-kerkgangers. Elkaar daarin aanmoedigen helpt. Alles bij elkaar is mijn voorstel het tegenovergestelde van Helena Dalli: laten we minder over 'feestdagen' spreken en méér specifiek over 'Kerstmis'. <

FAMILIEBERICHTEN

tarief via site € 1,18 per mm,
per kolom, via mail € 1,31
per mm, per kolom.
Prijsen zijn incl. 21% btw.
Over telefonisch opgegeven
advertenties kunt u niet
reclameren.

23.12.197123.12.2021

Onze lieve ouders, opa en
oma zijn vandaag 50 jaar
getrouwd!

Hans Top
en
Janny Top-Janssen

Van harte gefeliciteerd!

Michel en Joke, Jacomijn en
Johan, Sebastiaan en
Corine, Annemarie en
Hendrik, Simon en Emma
en kleinkinderen

Hun adres:
Verlengde Kerkweg 25
8091 EW Wezep

"Groot is Uw trouw"

23.12.196623.12.2021

Onze lieve (groot)ouders
zijn vandaag 55 jaar
getrouwd:

Albertus Kleen
en
Diny Kleen-
Holtvoort

Van harte gefeliciteerd,
(klein)kinderen.

Mozartlaan 218
8031 EX Zwolle

23.12.197123.12.2021

Met dank aan God vieren
wij samen met onze
kinderen en kleinkinderen
dat wij 50 jaar getrouwd
zijn.

Jan Krol
en
Francis Krol-
Seldenthuis

Oranjelaan 5
3862 CX Nijkerk

Dank aan God
die ons dag aan dag bewaart

23-12-1966

23-12-2021

∞ 55 jaar

Albert Scheper
en
Jaïre Febe Kors

Samen met onze kinderen en kleinkinderen zijn we
blij met deze dag!

Arnhem: Paula en Peter
Zwolle: Victor en Lydie
Zwolle: Robbert en Derka met Debora en Tom
Zwolle: Geerte en Bas met Indy

Ijsselkade 154
7412 BL Deventer

"Soli Deo Gloria"

22-12-1961

22-12-2021

God dankbaar mogen wij vandaag gedenken
dat we 60 jaar getrouwd zijn.

Tjip Toornstra
en
Jitty Toornstra-Bakker

Kinderen, kleinkinderen en achterkleinkind.

Mercuriusstraat 33
9742 CW Groningen

De dagen van onze jaren, die wij voleindigen als
een gedachte, zijn ons door U toegemeten.
Psalm 90

Onze God en Vader nam tot zich onze zwager

Charles Johannes de Wolff

In liefdevolle herinnering

B. Ravensbergen

A. Ravensbergen - Glasbergen

D. Ravensbergen
W.C.F.J. Ravensbergen - de Wolff

R.V. van Ommen

E.W. van Ommen - Ravensbergen

Ik kan gaan slapen zonder zorgen,
want slapend kom ik bij U thuis.
Alleen bij U ben ik geborgen,
Gij doet mij rusten tot de morgen
en wonen in een veilig huis.
(Psalm 4 : 3)

Na jaren van ziekte is op 63-jarige leeftijd in vrede en
vertrouwen teruggekeerd naar haar Schepper onze
geliefde, zorgzame zus, schoonzus en tante

Clary Robijn - Buitenhuis

echtgenote van Jeroen Robijn

Jannie Haaksema - Buitenhuis
(in liefdevolle herinnering)
Herman en Piety Haaksema - Meerveld
Jenny en Klaas de Vries - Buitenhuis
Harry en Els Buitenhuis - Poolman
neven en nichten

Meppel, 17 december 2021

‘Veilig in Jezus’ armen’

Vol vertrouwen op haar Here is in haar eigen
vertrouwde omgeving rustig en vredig ingeslapen
onze lieve mam, oma en ouwe oma

Ettje Wijtske Norg - Mollema

~Etty~

Sinds 7 september 2002 weduwe van Doeke Norg.

★ Boerakker† Marum
6 augustus 193318 december 2021

Marga † 19-3-2009 en Jerry † 11-1-2016

Janet en Henk
Bert
Emma en Paul, Anouk, José
Trienke en Erik, Sven, Esmee, Junior, Fabiënne

Dirk

Wies en Jannes † 14-1-2010

Hendrina en Aart
Trijnie, Marga

Dieta en Jan
Ettie en Sjirk, Marco
Geert en Debbie, Myrthe

Herman

De begrafenis heeft in besloten kring plaatsgevonden
te Marum.

Langestraat 24, 9363 BV Marum

Wij willen u hartelijk bedanken voor uw meeleven na het overlijden
van onze lieve vader, groot- en overgrootvader

Pieter van Gulp

Door de warme woorden, kaarten en brieven die wij mochten
ontvangen voelen wij ons getroost en bemoedigd.

Kinderen, klein- en achterkleinkinderen

Overlijdensberichten
andere bladen

Reformatorisch Dagblad
15 dec.: Arie Keijzer te Oud-Beijerland (92); Christina
Antoinetta Bont-van Vliet te Bodegraven (93);
Bastiaan Karels te Rotterdam (62); Eliza van den
Burger te Zwijndrecht (90); Alberdina van de Velde-
Visser te Schuddebeurs (93); Maaïke de Bruijn-
Scheurwater te Ridderkerk (86); Anna Catharina
Bosma-Verboom te Drachten (85);
16 dec.: Maria Geertruida Sijtje Oskam te
Nieuwegein; Trijntje Russcher-van Boven te Staphorst
(87); Teunis Groen te Ridderkerk (96); Pieterrella
Maria Brouwer-van Moolenbroek te Middelburg (90);
Elisabeth Christina Verwoerd-Haagsman te Kesteren
(97); Leentje Maarsen-de Mik te Gouda (85);
Hendrikje Kuijt-Koster te Elspeet (81); Co Verhoeff te
Zoetermeer (87).

Trouw
14 dec.: Mattheus Kramer te Hilversum (83);
15 dec.: Jarig de Haan te Maarssen (88);
16 dec.: Gerritje Dijkshoorn-Meijer te Gouda (94);
Theodorus de Boer te Amstelveen (89);
17 dec.: Gé Smilde-Bolhuis te Haren (89);
19 dec.: Hendrika Johanna Coppens te Apeldoorn
(89).

Friesch Dagblad
15 dec.: Annie Zijlstra-Boschma te Burgum (77); Age
Posthumus te Stiens (81); Sippe Hogeboom te Grou
(93);
17 dec.: Oeds Postma te Leeuwarden (93); Tjeerd
Gardenier te Leeuwarden (76).

NL

ELSBETH STOKER / VK nd.nl/nederland BEELD ANP / SEM VAN DER WAL

OM eist levenslang in MH17-zaak

► SCHIPHOL
Het Openbaar Ministerie eist een levenslange celstraf tegen het viertal dat wordt verdacht van het neerschieten van vlucht MH17. Volgens de aanklagers hebben de vier mannen – drie Russen en een Oekraïner – het vliegtuig opzettelijk laten verongelukken, en zijn ze verantwoordelijk voor de dood van alle 298 inzittenden op 17 juli 2014.

‘Door vlucht MH17 neer te schieten met een Buk-raket hebben ze alles vernietigend geweld gebruikt’, aldus de officier van justitie woensdag op de 49e zittingsdag in de extra beveiligde rechtbank op Schiphol. Volgens het OM is de ‘aard van het misdrijf zo ernstig’ dat dit maximaal bestraft moet worden. ‘De verdachten tonen zich bovendien onverschillig, terwijl ze alles hadden moeten doen om burgerslachtoffers te voorkomen.’ Het proces tegen rebellenleider Igor Girkin, zijn rechterhand Sergej Doebinski, diens assistent Oleg Poelatov en garnizoenscommandant Leonid Chartsjenko begon in maart 2020. Volgens het OM waren zij alle vier ‘hoge bommen’ bij het leger van de separatisten, en vervulden ze een leidinggevende rol bij het bestellen, bewaken, vervoeren en afvoeren van de Buk-Telar (Buk-installatie) waarmee vlucht MH17 uit de lucht werd geschoten.

‘Zij bespraken in afgeluisterde gesprekken hoe hard zij een Buk nodig hadden voor hun strijd, zij stuurden anderen aan bij de aanvoer, zij dirigeerden de Buk-Telar naar de afvuurlocatie, zij voerden na de crash gesprekken over de vraag of ‘hun’ Buk zijn werk heeft gedaan en zij bespraken opgetogen dat er een vliegtuig was neergeschoten’, aldus een van de aanklagers. Dat de vier verdachten zelf niet op de knop van de Buk-Telar hebben gedrukt op 17 juli 2014, maakt volgens het OM niet uit. ‘Ze hebben het misdrijf geïnitieerd, georganiseerd en gefaciliteerd. Alle verdachten hadden een actieve en essentiële rol. Ze wilden een vliegtuig neerschieten en dat is hun gelukt.’ Volgens het OM waren de vier verdachten ‘zelfverklaarde vrijwilligers die zich aansloten bij een gewapende groep die vocht onder eigen vlag en die geen boodschap had aan het oor-

De officieren van justitie en de rechtbank op de slotdag van het requisitoir in het Justitieel Complex Schiphol. Volgens het OM ‘tonen de verdachten zich onverschillig, terwijl ze alles hadden moeten doen om burgerslachtoffers te voorkomen’.

logsrecht’. Oftewel: de vier mannen waren ‘juridisch gezien gewone burgers die geen enkele vorm van geweld mochten gebruiken’. Desalniettemin hebben ze ‘hun wapen naar een afvuurlocatie geleid die zich recht onder een bekende luchtvaartroute bevond’.

duidelijkheid en rust

Op maandag, de eerste dag van het requisitoir, stelde het OM dat het belangrijk is om de waarheid achter de ramp met toestel MH17 te achterhalen. ‘Want een wereld die geen moeite doet om de waarheid te achterhalen, verklaart zijn burgers vogelvrij.’ Een vonnis kan voor de nabestaanden bovendien ‘duidelijkheid en rust geven’. Sommige nabestaanden stelden eerder tijdens het proces dat hun rouwproces verstoord was doordat er zoveel desinformatie over de toedracht van de ramp werd verspreid. Meteen na de vliegtuigramp op 17 juli 2014 ontspon zich een strijd om de

‘waarheid’. Het internationale onderzoeksteam concludeerde na twee jaar onderzoek dat vlucht MH17 was neergeschoten door een Buk-raket. Deze raket zou afkomstig zijn geweest uit het Russische Koersk. Na het afvuren van de raket werd de Buk-installatie weer teruggebracht naar Rusland. De raket werd afgevuurd vanuit een veld bij Pervomajski, aldus het OM. Dit gebied was in handen van pro-Russische separatisten. Rusland heeft betrokkenheid bij de MH17-ramp altijd ontkend, en verwijt het internationale onderzoeksteam vooringenomenheid. Kort na de ramp wees het land met de beschuldigende vinger naar Oekraïne, en presenteerde het alternatieve scenario’s. In een van die scenario’s zou een Oekraïense gevechtsvliegtuig vlucht MH17 hebben neergeschoot. Maar volgens het OM is geen enkel bewijs gevonden voor de Russische alternatieve scenario’s, en is het Buk

Telar-scenario de enige aannemelijke verklaring voor het neerstorten van het vliegtuig. Daarnaast hebben de Russen, volgens het OM, valse informatie verstrekt aan het internationale onderzoeksteam. Het gaat onder meer om valse informatie over satellietfoto’s en om valse verklaringen van ‘twee beweerdelijke ooggetuigen’. ‘De afzonderlijk opgenomen verklaringen van deze twee getuigen bleken woordelijk identiek.’ Om ‘de waarheid van de leugen te onderscheiden’ deed het internationale onderzoeksteam gedetailleerd onderzoek om de periode voor en na de ramp te kunnen reconstrueren. Daarbij maakte het onder meer gebruik van honderden getuigenverklaringen, een analyse van het wapen, radarbeelden, telefoonmastgegevens en duizenden tagesprekken, foto’s en video’s. ‘Er is overvloedig bewijs dat de vier verdachten nauw en hecht hebben samengewerkt’, aldus een van de officieren van justitie.

Geen van de verdachten verscheen afgelopen anderhalf jaar op de zittingen. Alleen Oleg Poelatov, voormalig luitenant-kolonel van het Russische leger, heeft zich tijdens het proces laten bijstaan door twee Nederlandse advocaten die namens hem het woord voeren. De strafzaak tegen de andere drie wordt bij verstek behandeld. <

PLEIDOOI

Op 7 maart zullen de advocaten van Oleg Poelatov reageren op de beschuldigingen tegen hun cliënt. Voor hun pleidooi heeft de rechtbank vier weken uitgetrokken. De uitspraak van het proces wordt in de tweede helft van 2022 verwacht. Als de verdachten veroordeeld worden, is de kans klein dat ze hun straf zullen uitzitten. Zowel Rusland als Oekraïne levert geen onderdanen uit.

NL

ANP nd.nl/nederland

Seance had ‘nooit mogen gebeuren’

► AMERSFOORT
‘Dit had nooit mogen gebeuren’, aldus de Amersfoortse wethouder Kees Kraanen dinsdagavond tijdens een raadsvergadering over de seance op de begraafplaats Rusthof.

Volgens de wethouder is het onbegrijpelijk dat een paranormaal onderzoek op de begraafplaats werd toegeestaan. ‘Was mij maar de vraag gesteld of zo’n onderzoek mocht, was de directeur van de begraafplaats maar bij mij gekomen. Dan had ik maar één antwoord gegeven: Nee!’, aldus de wethouder Stedelijk Beheer. ‘Ik vind het vreselijk dat dit onder mijn ver-

antwoordelijkheid is gebeurd.’ De directeur van Rusthof, die toestemming gaf, is begin deze maand op non-actief gesteld. Hij zal waarschijnlijk niet meer terugkomen als directeur van de begraafplaats, aldus Kraanen. ‘De waarde van een rust van een graf is diep aangeraakt door de bijeenkomst’, aldus burgemeester Lucas Bolsius. Voor de vergadering waren alle raadsleden een moment stil uit respect voor de nabestaanden. Zes mensen zochten op de begraafplaats in september contact met ‘spirituele energieën’ van overledenen. De zaak kwam aan het licht toen de

vader van een overleden kind een achtergelaten videocamera vond met daarop filmbeelden van de bijeenkomst. Nabestaanden van 42 overledenen op de begraafplaats hebben begin deze maand aangifte gedaan van grafschennis. Vorige week kreeg Amersfoort van de nationale ombudsman een berisping. De gemeente had volgens de ombudsman onvoldoende begrip voor wat een paranormaal onderzoek voor effect zou kunnen hebben voor de nabestaanden. ‘Er is, zo voelen velen dat, een onacceptabele inbreuk gemaakt op de persoonlijke en intieme

band met een overleden kind of nabestaande’, aldus de ombudsman. De ombudsman vindt dat het Amersfoortse gemeentebestuur direct nadat de kwestie bekend was geworden persoonlijk met betrokkenen had moeten praten in plaats van brieven te sturen. Later heeft de burgemeester wel persoonlijk gesprekken gevoerd met de nabestaanden. ‘Sinds het rapport uitgekomen is, bel ik elke dag met ze’, liet Bolsius weten in de vergadering. De gemeente wil zo nodig een ontmoeting organiseren tussen de mensen van de bijeenkomst en nabestaanden. <

► DEN HAAG
De Eerste Kamer wil dat het kabinet tijdelijk geen grond verkoopt voor grootschalige datacentra, zoals die bij Zeewolde. Eerst moet het volgende kabinet met een nieuwe visie komen voor ruimtelijke inrichting en datacentra, vindt de senaat. Alle oppositiepartijen steunden een voorstel daartoe van de Partij voor de Dieren, en de coalitie heeft in de Eerste Kamer geen meerderheid. Wat dit precies betekent voor de komst van het datacentrum van Facebook-moederbedrijf Meta, is nog niet bekend. Demissionair staatssecretaris Raymond Knops bestudeert de motie. <

NL

ANP

Senaat tegen verkoop grond datacentrum

Rijksoverheid

Beter beschermd met de boostervaccinatie

De nieuwe omikronvariant van het coronavirus verspreidt zich heel snel. Daarom is het belangrijk dat iedereen die minstens drie maanden geleden is gevaccineerd of besmet is geweest nu een extra prik krijgt: de boostervaccinatie. Alle 18-plussers worden uiterlijk rond 7 januari opgeroepen om een afspraak te maken. Dit gaat van oud naar jong.

Extra bescherming

De boostervaccinatie is een extra prik die helpt om de bescherming tegen het coronavirus hoog te houden. Kort na de vaccinatie heb je namelijk een grote hoeveelheid antistoffen in je lichaam. Dit vermindert de kans dat je ziek wordt door de nieuwe variant. De boosterprik helpt daarom extra goed tegen ziekenhuisopname bij corona en kan daarmee een te grote drukte in de ziekenhuizen helpen voorkomen. Daarom is het belangrijk dat zo veel mogelijk mensen zo snel mogelijk de boosterprik krijgen.

Nog niet (volledig) gevaccineerd?

Ook als je nog niet of nog niet volledig bent gevaccineerd, heb je nu meer dan ooit antistoffen nodig om je te beschermen tegen ziekte en ziekenhuisopname door corona. Het is nu een belangrijk moment om alsnog de eerste of tweede prik te halen.

Uitnodigen van oud naar jong

Uitnodigen gaat op leeftijd, van oud naar jong. Alle 60-plussers zijn al opgeroepen. Kijk op coronavaccinatie.nl/booster of jouw geboortjaar al aan de beurt is.

De afspraak

Ben je aan de beurt en ben je meer dan drie maanden geleden gevaccineerd of besmet geweest met het coronavirus? Maak dan online een afspraak via coronavaccinatie-afspraak.nl. Je hoeft niet te wachten op de uitnodiging per brief. Bij het maken van de afspraak kun je kiezen uit drie momenten. Komen deze tijdstippen je niet goed uit? Maak dan nog geen afspraak, maar kijk een paar dagen later weer. Omdat de GGD'en flink aan het uitbreiden zijn, komen er steeds nieuwe momenten bij. Je kunt de boosterprik alleen krijgen als je een afspraak hebt gemaakt.

Je krijgt de boostervaccinatie met een mRNA-vaccin: BioNTech/Pfizer of Moderna. Het maakt niet uit welk vaccin je eerder hebt gekregen.

Het is begrijpelijk als je vragen hebt.
Antwoorden vind je op coronavaccinatie.nl/booster

**alleen samen krijgen we
corona onder controle**

ADVERTENTIE PERSONEEL

De Meerwaarde

Geloof in elk Talent!

IETS VOOR JOU?

kijk dan snel op:
vacatures.demeerwaarde.nl

CHRISTELIJK ONDERWIJS - BARNEVELD

DE MEERWAARDE ZOEKT:

- LEERLINGBEGELEIDER** [TAM] 0,4 – 0,6 fte
- DOCENT VMBO**
 - Sport & Bewegen** 0,6 fte
 - Engels** 0,4 fte
 - PrO - Praktijkonderwijs** [vervanging] 0,8 fte
- SURVEILLANTEN** 20 uur

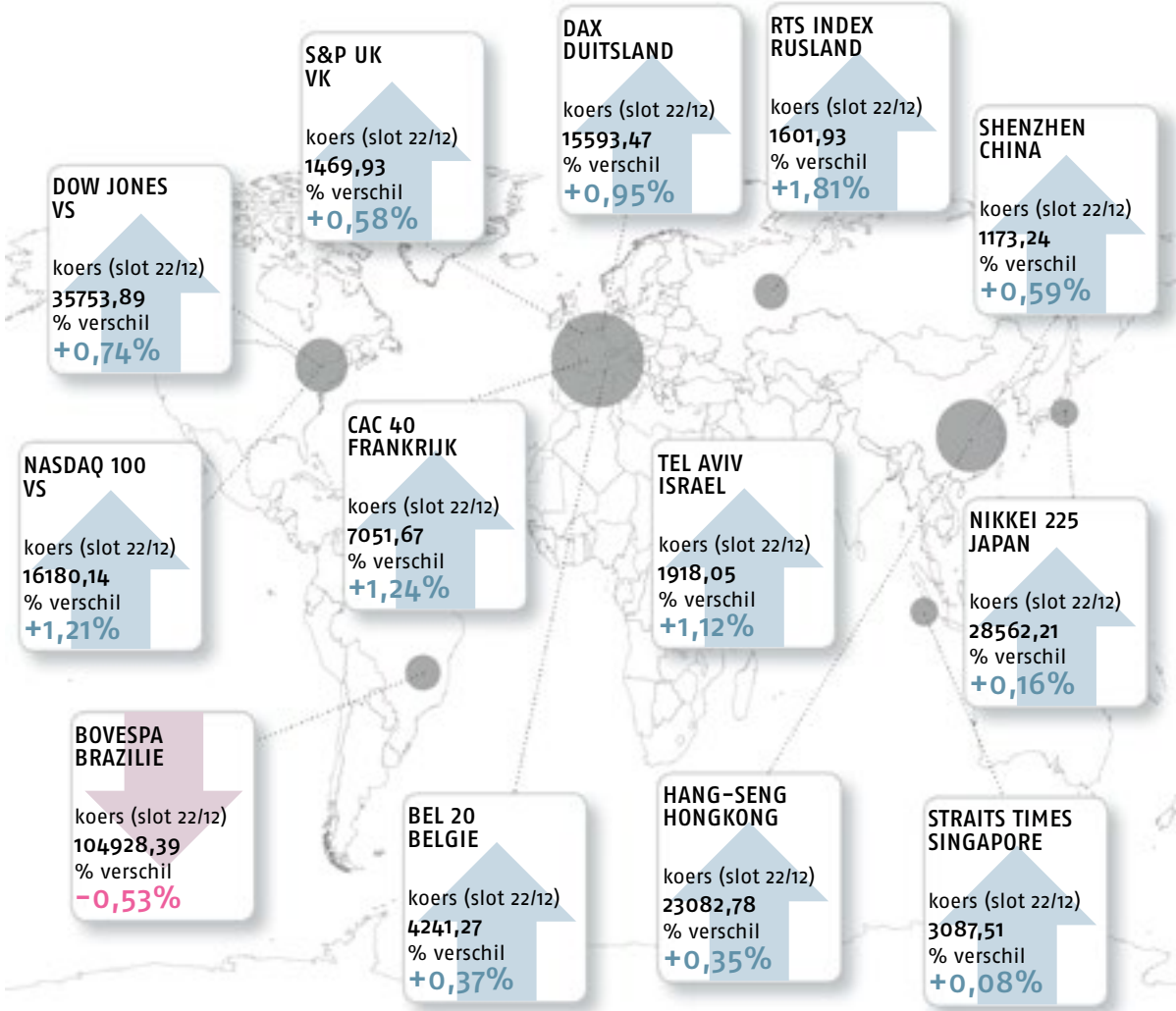
BEURS

ANP nd.nl/economie

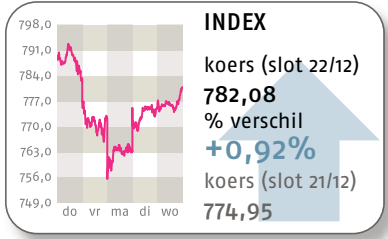
Techsector voert AEX-index aan

► **AMSTERDAM**
Tech- en chipfondsen waren woensdag de winnaars in de AEX-index in Amsterdam. Supermarktconcern Ahold Delhaize was de sterkste daler met een verlies van 1,2 procent. Maaltijdbestelbedrijf Just Eat Takeaway zag een eerdere winst van een paar procent goeddeels verdampen, maar sloot nog wel op winst. De hoofdingex op Beursplein 5 sloot met een winst van 0,9 procent op 782,08 punten. De MidKap steeg 0,8 procent tot 1046,54 punten. Londen, Frankfurt en Parijs wonnen tot 0,9 procent.

Just Eat Takeaway, het moederbedrijf van Thuisbezorgd.nl, hield nog 0,7 procent van zijn eerdere winst over. Beleggers reageerden in eerste instantie zeer enthousiast op de deal van de maaltijdbbezorger om in het Verenigd Koninkrijk boodschappen te gaan bezorgen voor de Britse supermarkt One Stop. Ook de plannen van concurrent Delivery Hero om de Duitse markt te verlaten en de Japanse activiteiten af te stoten vielen in de smaak bij beleggers, maar gedurende de sessie ebde het enthousiasme weg.

AEX FONDSEN

	slot	vk	%
Adyen	2.250,50	2.181,00	+3,19
Aegon	4,17	4,133	+0,90
Ahold Delhaize	29,90	30,26	-1,17
Akzo Nobel	93,58	92,84	+0,80
ArcelorMittal	28,95	28,54	+1,44
ASM International	376,40	364,90	+3,15
ASML Hold.	697,40	684,00	+1,96
BE Semiconductor	72,96	71,48	+2,07
DSM	195,25	194,85	+0,21
Heineken	97,22	97,50	-0,29
IMCD	191,40	190,30	+0,58
ING Groep	12,10	12,11	-0,07
Just Eat Takeaw.	47,56	47,22	+0,73
NN Group	46,37	46,22	+0,32
Philips Elec.	31,24	30,86	+1,23
Prosus	69,84	68,50	+1,96
Randstad	57,96	57,62	+0,59
Relx	27,91	27,61	+1,09
Royal Dutch Shell A	19,17	19,04	+0,69
Royal KPN	2,712	2,692	+0,74
Signify NV	40,83	40,43	+0,99
Unilever plc.	46,25	46,39	-0,30
Universal Music Gr.	24,37	24,57	-0,79
WFD Unibail-Rod.	59,55	58,67	+1,50
Wolters Kluwer	100,60	100,55	+0,05

MIDKAP FONDSEN

	slot	vk	%
Aalberts	54,44	53,86	+1,08
ABN Amro	12,51	12,46	+0,40
Air France-KLM	3,963	3,938	+0,63
Alfen	84,70	82,80	+2,29
AMG	26,94	26,58	+1,35
Aperam	46,19	45,95	+0,52
Arcadis	41,96	40,96	+2,44
ASR Nederland	39,43	39,36	+0,18
Basic-Fit	38,52	37,80	+1,90
Boskalis Westminster	25,00	24,76	+0,97
Corbion	40,02	39,50	+1,32
Eurocommercial	18,61	18,44	+0,91
Fagron	14,32	14,02	+2,14
Flow Traders	31,52	31,56	-0,13
Fugro	6,801	6,735	+0,98
Galapagos	48,86	48,78	+0,16
Inpost	10,33	10,27	+0,51
Intertrust	19,62	19,60	+0,10
JDE Peets	26,06	26,15	-0,34
Kon. Vopak	30,35	30,45	-0,33
OCI N.V.	23,30	23,08	+0,95
PostNL	3,658	3,646	+0,33
SBM Offshore	12,71	12,59	+0,91
TKH Group	52,90	51,85	+2,03
Wareh. de Pauw	40,34	40,28	+0,15

DUURZAME FONDSEN

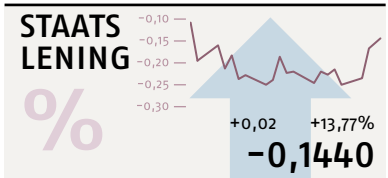
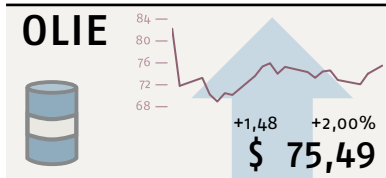
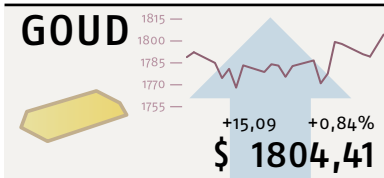
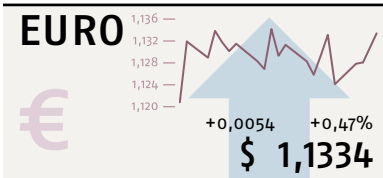
	slot	vk	%
ACTIAM DIA EUROPA	26,44	26,02	+1,61
ACTIAM IFIF	25,24	25,22	+0,08
Actiam Wereld	46,89	46,06	+1,80
ASN Groenproject.	25,21	25,27	-0,24
ASNU Milieu Water	54,84	54,08	+1,41
NN Wer. Mix	15,05	14,97	+0,53
Triodos Groen	59,36	59,34	+0,03

BELEGGINGFONDSEN

	slot	vk	%
Add Value Fund	91,08	90,29	+0,87
ASN Novib Fonds	53,45	53,33	+0,23
ASNU Obligatiefond	27,62	27,70	-0,29
BNP ESGNL	227,49	223,52	+1,78
BNP GI Hg Inc Eq	73,83	72,92	+1,25
HH Phoenix Fund	33,06	32,98	+0,24
IdB European Mid Cap	96,92	95,64	+1,34
Intereffekt China	1,14	1,13	+0,88
Intereffekt India	1,20	1,18	+1,69
Intereffekt Japan	1,81	1,78	+1,69
Kempen Europ Hg Div	7,16	7,00	+2,29
Kempen Europ Prop.	20,16	20,05	+0,55
Kempen GI High Div	35,34	34,78	+1,61
Kempen GI Sust. Eq.	124,23	121,70	+2,08
Kempen Profiel 0	35,49	35,49	0,00
Kempen Profiel 2	40,75	41,09	-0,83
Kempen Profiel 3	43,74	44,05	-0,70
Kempen Profiel 4	45,82	46,25	-0,93
Kempen Profiel 5	48,43	49,13	-1,42
KESVC	151,49	149,77	+1,15
NN Dutch Fund	78,89	77,41	+1,91
NN Dyn Mix I	32,13	32,22	-0,28
NN Dyn Mix II	37,58	37,49	+0,24
NN Dyn Mix III	41,43	41,11	+0,78
NN Dyn Mix IV	45,23	44,68	+1,23
NN Dyn Mix V	47,33	46,40	+2,00
NN E.I.S.Eq.	33,63	32,98	+1,97
NN ENH Ind Sna Eq	7,13	6,98	+2,15
NN EUR DE.	30,51	30,10	+1,36
NN Euro Obligatie	35,55	35,72	-0,48
NN Europe Fund	36,67	36,13	+1,49
NN Europe Sm Caps	146,29	144,63	+1,15
NN First Class Obl	21,61	21,67	-0,28
NN Global Fund	122,98	120,83	+1,78
NN Global Obl.	16,40	16,42	-0,12
NN Hoog Div Aandelen	39,61	39,04	+1,46
NN Hoog Div Obligatie	20,80	20,76	+0,19
NN Japan Fund	19,72	19,56	+0,82
NN Lion Fund	35,03	34,92	+0,32
NN North America	70,94	69,29	+2,38
NN Premium Div	15,06	14,81	+1,69
Optimix Em. Markets	70,51	69,24	+1,83
Optimix EuroRente	25,63	25,61	+0,08
Optimix Income	33,42	33,12	+0,91
Optimix Wereld	49,42	48,38	+2,15
Robeco US C.Hg Div Eq	50,52	50,05	+0,94
TCM Africa H Div Eq	11,51	11,34	+1,50
TCM GI Front. H Div Eq	12,86	12,80	+0,47

Bron: Infront

Periode: 20 dagen

	22/12	21/12
Euribor 3 mnd	-0,591	-0,588
Euribor 6 mnd	-0,545	-0,551
Euribor 12 mnd	-0,505	-0,515
Rente 5 jaar	-0,532	-0,556
Rente 10 jaar	-0,144	-0,167

HOE VIER JE HOOPVOL KERST IN WÉÉR LOCKDOWN?

MET ARTS EN SPREKER
GOR KHATCHIKYAN

**DICK &
DANIËL** +
GELOVEN HET WEL

**NU
ONLINE**

Koffiepraat over kerk en christelijk geloven -
aan de hand van het religie-nieuws van deze week.
Luister elke vrijdag naar een nieuwe podcast met
Dick Schinkelshoek en Daniël Gillissen.

nd.nl/podcast

nederlandsdagblad

CHRISTELIJK BETROKKEN

WEER NEDERLAND

Af en toe regen

Op deze donderdag is er veel bewolking. Vooral in het zuiden is af en toe de zon even te zien. In Noord-Nederland kan in de ochtend lokaal al een spatje vallen en in de middag neemt de kans op regen vanaf het westen toe. In de zuidelijke helft van het land blijft het op de meeste plaatsen tot het einde van de middag droog. De maxima van 3 tot 7 graden vallen pas eind van de dag. Rond het middaguur is het 1 graad in het noordoosten tot 4 graden in Zeeland en de matige zuidwester maakt het waterkoud. In de avond en nacht volgt in het hele land wat regen en loopt het kwik verder op. Vrijdag is het met circa 9 graden zacht voor de tijd van het jaar. Het weerbeeld bestaat uit veel wolken en af en toe regen. Tijdens kerst komt de scheiding van zachte en veel koudere lucht boven Nederland te liggen. Hierdoor verlopen beide kerstdagen in Noord-Nederland beduidend kouder dan in het zuiden en is ook op beide dagen kans op winterse neerslag. Of het daarbij tot een witte wereld komt en waar in het land dat eventueel dan gebeurt valt nog niet te zeggen. Het vooruitzicht voor de laatste week van 2021 geeft vanaf dinsdag grote kans op wisselvallig en zacht weer. De maxima komen dan uit rond 9 graden.

EXTREMEN

Warmst:	14,9 °C	in 1977
Koudst:	-14,7 °C	in 1938
Natst:	34,5 mm	in 1967

VORIG JAAR

Maximum	12,3 °C
Minimum	8,6 °C
Aantal mm	16,7 mm

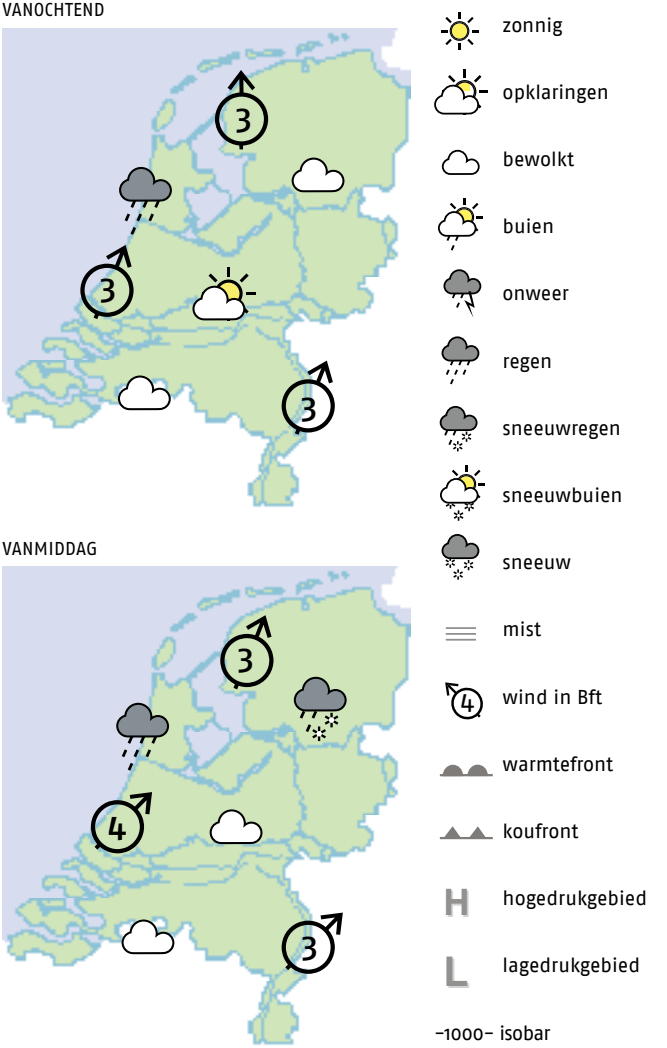
COLOFON

Uitgave van Nederlands Dagblad B.V.
Berkenweg 11, 3818 LA Amersfoort.
Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort.
Tel. 088 1 999 999, www.nd.nl.
Nederlands Dagblad B.V. maakt deel uit van Nedag Uitgevers B.V.
Directie: Rinder Sekeris en Sjirk Kuijper
Uitgever: Rinder Sekeris

REDACTIEADRES
Postbus 2085, 3800 CB Amersfoort,
tel. 088 1 999 999; e-mail: redactie@nd.nl

ABONNEMENTEN
tel. 088 1 999 999, ma. t/m vr. 8.30-12.00 uur.
e-mail: service@nd.nl

ABONNEMENTSPRIJZEN
Digitaal en papier
per maand € 40,90
per kwartaal € 120,75
per jaar € 468,00
Digitaal en zaterdag papier
per maand € 30,06
per kwartaal € 86,22
per jaar € 322,30
Digitaal, vrijdag en zaterdag papier
per maand € 33,28
per kwartaal € 98,80
per jaar € 383,76

NEDERLAND stad	VANDAAG weer	°C	MORGEN weer	°C	EUROPA stad	VANDAAG weer	°C	MORGEN weer	°C	WERELD stad	VANDAAG weer	°C	MORGEN weer	°C
Amsterdam	neerslag	7	neerslag	9	Athene	bewolkt	10	zonnig	12	Antalya	zonnig	12	bewolkt	12
Apeldoorn	nat.	5	bewolkt	9	Barcelona	bewolkt	15	bewolkt	15	Bangkok	bewolkt	33	zonnig	33
Arnhem	nat.	5	bewolkt	9	Berlijn	nat.	0	nat.	5	Buenos Aires	zonnig	33	bewolkt	39
Breda	bewolkt	5	neerslag	9	Boedapest	bewolkt	0	bewolkt	5	Casablanca	bewolkt	21	onweer	21
Den Bosch	neerslag	6	bewolkt	9	Bordeaux	bewolkt	14	bewolkt	14	Curaçao	regenbui	28	onweer	28
Den Haag	neerslag	7	bewolkt	9	Brussel	bewolkt	6	neerslag	9	Delhi	bewolkt	23	bewolkt	23
Den Helder	neerslag	7	neerslag	9	Dublin	bewolkt	12	regen	10	Johannesburg	regenbui	27	zonnig	28
Eindhoven	regenbui	6	neerslag	9	Frankfurt	bewolkt	3	bewolkt	8	Lima	bewolkt	20	bewolkt	21
Emmen	nat.	5	neerslag	8	Heraklion	bewolkt	12	zonnig	14	Los Angeles	regen	15	regenbui	15
Enschede	bewolkt	3	neerslag	9	Innsbruck	bewolkt	4	bewolkt	7	Melbourne	bewolkt	21	bewolkt	27
Groningen	neerslag	3	neerslag	8	Kopenhagen	bewolkt	2	sneeuw	1	Mexico City	zonnig	23	zonnig	24
Leeuwarden	regen	7	neerslag	8	Las Palmas	bewolkt	20	bewolkt	20	Nairobi	regenbui	25	regenbui	25
Lelystad	nat.	6	neerslag	9	Lissabon	regen	16	regenbui	15	New Orleans	bewolkt	20	bewolkt	24
Maastricht	bewolkt	5	neerslag	9	Londen	bewolkt	10	regenbui	10	New York	bewolkt	3	bewolkt	8
Middelburg	bewolkt	7	neerslag	9	Madrid	regen	12	regen	13	Paramaribo	regenbui	28	regenbui	28
Nijmegen	neerslag	6	bewolkt	9	Milaan	bewolkt	6	regen	6	Peking	bewolkt	1	bewolkt	-4
Rotterdam	bewolkt	7	neerslag	9	Moskou	bewolkt	-13	sneeuw--	-12	Seoul	bewolkt	6	bewolkt	3
Terschelling	regen	8	neerslag	8	Nice	bewolkt	12	regen	13	Singapore	onweer	29	regenbui	29
Utrecht	bewolkt	4	bewolkt	9	Oslo	zonnig	-8	bewolkt	-8	Sydney	neerslag	24	bewolkt	25
Venlo	bewolkt	6	bewolkt	9	Parijs	bewolkt	8	neerslag	9	Tel Aviv	regenbui	16	bewolkt	17
Vlissingen	bewolkt	7	neerslag	9	Rome	bewolkt	13	regen	14	Tokio	bewolkt	10	bewolkt	12
Winterswijk	nat.	5	neerslag	9	Sofia	zonnig	-1	bewolkt	4	Toronto	sneeuw	0	bewolkt	1
Zierikzee	neerslag	7	regenbui	9	Stockholm	bewolkt	-3	bewolkt	-7	Tunis	bewolkt	16	zonnig	19
Zwolle	nat.	5	neerslag	8	Warschau	bewolkt	-2	nat.	1	Vancouver	regenbui	5	regen	4

DONDERDAG	VRIJDAG	ZATERDAG	ZONDAG	MAANDAG	DINSdag
-1° 4°	7° 9°	1° 2°	-2° 0°	0° 1°	4° 6°
20% ZW 4	20% ZW 5	80% 0 4	70% 0 4	60% NO 3	75% W 3

ZON

VANDAAG

Δ 08:47 uur

▼ 16:30 uur

MORGEN

Δ 08:47 uur

▼ 16:31 uur

MAAN

VANDAAG

Δ 20:39 uur

▼ 11:54 uur

MORGEN

Δ 21:53 uur

▼ 12:13 uur

MAANSTANDEN

Laatste kwartier

27 dec

Nieuwe maan

02 jan

Eerste kwartier

09 jan

Volle maan

18 jan

HOOGWATER

Delfzijl

02:00 uur

14:26 uur

Dordrecht

06:35 uur

18:59 uur

Harlingen

---- uur

11:48 uur

IJmuiden

06:02 uur

18:15 uur

Rotterdam

06:09 uur

18:27 uur

Stavenisse

05:44 uur

18:16 uur

Vlissingen

04:17 uur

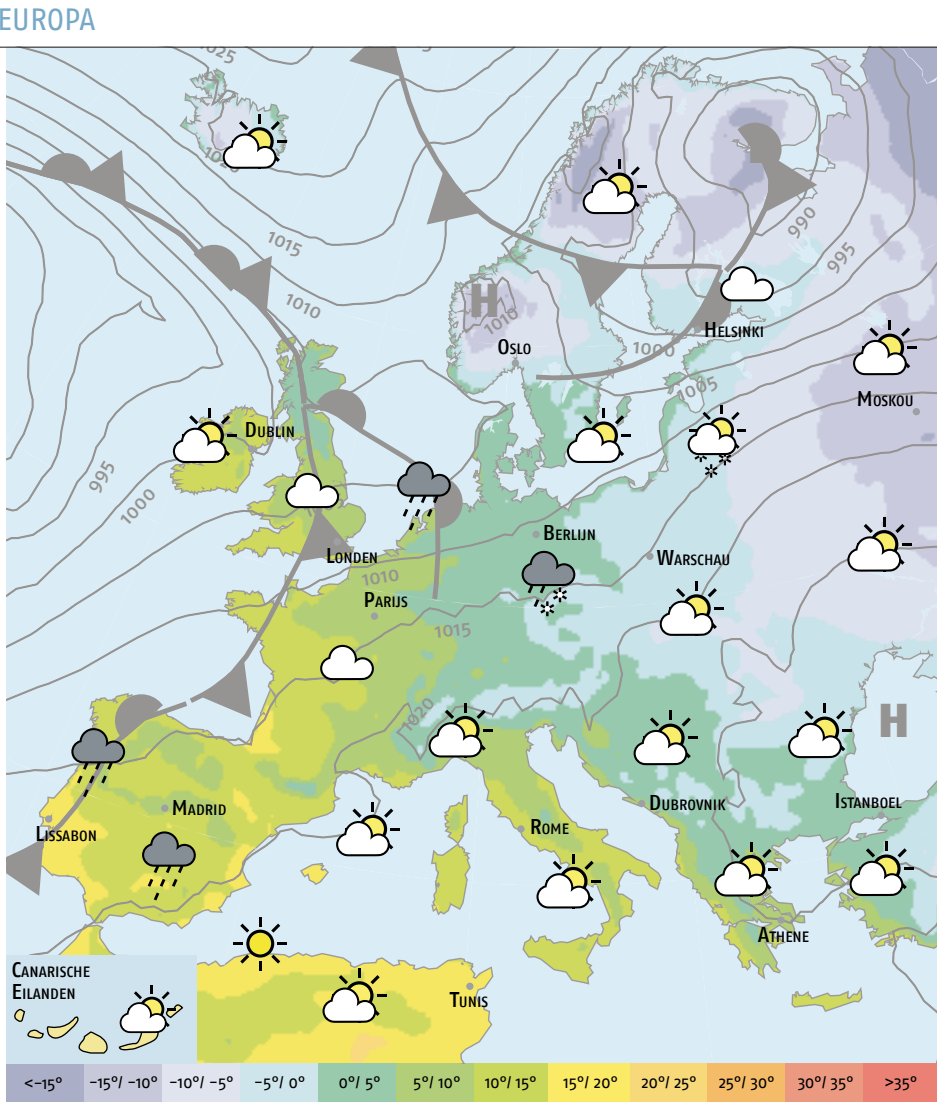
16:35 uur

Yerseke

05:56 uur

18:16 uur

WATERHOOGTE (CM)	VANDAAG	MORGEN
Arnhem	790	-10
Keulen	3725	-9
Konstanz	39492	1
Lobith	839	-11
Zwolle	27	-6

WERELD stad	VANDAAG weer	MORGEN weer
Antalya	zonnig	12
Bangkok	bewolkt	33
Buenos Aires	zonnig	33
Casablanca	bewolkt	21
Curacao	regenbui	28
Delhi	bewolkt	23
Johannesburg	regenbui	27
Lima	bewolkt	20
Los Angeles	regen	15
Melbourne	bewolkt	21
Mexico City	zonnig	23
Nairobi	regenbui	25
New Orleans	bewolkt	20
New York	bewolkt	3
Paramaribo	regenbui	28
Peking	bewolkt	1
Seoul	bewolkt	6
Singapore	onweer	29
Sydney	neerslag	24
Tel Aviv	regenbui	16
Tokio	bewolkt	10
Toronto	sneeuw	0
Tunis	bewolkt	16
Vancouver	regenbui	5

ND IN AANGEPASTE LEESVORM
Het ND is in aangepaste leesvorm verkrijgbaar bij Stichting Aangepast Lezen, Den Haag, tel. 070 3381500. klanten@aangepastlezen.nl

REDACTIE HOOFDREDACTIE
Sjirk Kuijper (hoofdredacteur)
Daniël Gillissen (adjunct-hoofdredacteur)
Hugo de Bruijne (adjunct-hoofdredacteur)

TEAM KRANT
Cees Dorland (chef), Jenneke van Garderen-Hoogland, Hugo de Bruijne (eindredactie), Roeland van Mourik, Harco Ploegman, Wisanne de Reus-van 't Zelfde (bureauredactie), Margreet Doornenbal, Aldien Kruizenga, Irene Laseur, Greet Veenstra (correctie), Judith Arendsen-Fokker, Egbert Bonte, Wilco Pot, Patrick Staal (vormgeving), Marco van den Berg, Peter Dees, Astrid van den Hoek, Michiel Huige, Helga van Kooten, Maaike Legemaat, Jolanda Veldwijk (freelance)

TEAM ONLINE-MARKETING
Daniël Gillissen, Johan Wondergem (chefs),

geen krant hebt ontvangen. Wanneer u voor het eerst gebruik maakt van deze service, vermeld dan uw e-mailadres, postcode en huisnummer. Doorde weeks zijn wij telefonisch bereikbaar van 8.30 tot 12.00 uur. Op zaterdag van 8.30 tot 10.30 uur.

Jasper den Boon, Harm Bosma, Niels van den Bovenkamp, Robin van Deutekom, Anneke Groen, Fokke Holwerda, Freek Houweling, Elly Kamphuis, Peter Knol (freelance)

TEAM MAATSCHAPPIJ
Aaldert van Soest (chef), Jan van Benthem, Gerard Beverdam, Willem Bouwman, Hanke van den Broek, Auke van Eljssen, Sanne van Graffhorst, Sjoerd Mouissie, Annegina Randewijk, Eduard Sloot, Ruurd Ubels, Hans-Lukas Zuurman

TEAM GELOOF
Dick Schinkelshoek (chef), Gerald Bruins, Marina de Haan (freelance), Bert Hagenaars, Wim Houtman (eindredacteur Zondag), Eline Kuijper, Ilona de Lange, Hilbert Meijer, Rick Moeliker, Remco van Mulligen, Hendro Munsterman (freelance), Herman Veenhof, Jaco Wilschut

TEAM LEVEN
Reiny de Fijter (chef), Aliene Boele, Sophia Geuze-Verboom, Piet de Jong, Maurice Hoogendoorn (eindredacteur Gulliver), Rimme Mastebroek, Petra Noordhuis, Hilbrand Rozema, Linda Stelma (eindredacteur Zaterdag, freelance), Eymeke Verhoeven-Lobbezoo

TEAM OPINIE
Gerard ter Horst, Carin Slotboom-Meijers, Reina Wiskerke, André Zwartbol

Zaterdag alleen papier
per maand € 19,70
per kwartaal € 57,47
per jaar € 214,73
Digitaal
per maand € 24,94
per kwartaal € 74,45
per jaar € 288,75

STUDENTENABONNEMENTEN, PRIJS PER MAAND
Digitaal en papier € 20,45
Digitaal en zaterdag papier € 14,45
Digitaal, vrijdag en zaterdag papier € 16,00
Digitaal € 11,88

ALGEMENE VOORWAARDEN
Prijzen zijn inclusief btw. Abonnementen kunnen op elk gewenst moment ingaan. Opzeggingen van een abonnement ontvangen wij bij voorkeur telefonisch. De opzegging moet een maand voor de nieuwe betaalperiode binnen zijn bij de afdeling abonneeservice. Het moment van opzegging is de dag waarop de opzegging bij ons binnen is. Voor de volledige versie van de Algemene voorwaarden verwijzen wij u naar nd.nl/av en voor het gebruik van uw persoonsgegevens naar nd.nl/privacy. Op verzoek sturen wij u de algemene voorwaarden op papier toe.

ADVERTENTIES
Tel. 088 1 999 999, ma. t/m vr. 8.30-16.30 uur;
site: nd.nl/adverteren.

FAMILIEBERICHTEN via site:
www.ndadvententies.nl € 1,18 per mm, per kolom;
via e-mail (opmaak ND): familiebericht@nd.nl.
€ 1,31 per mm, per kolom.
TIPS via site: www.ndadvententies.nl.
ZAKELIJKE ADVERTENTIES via site:
www.nd.nl/adverteren; via e-mail:
advertentie@nd.nl

SLUITINGSTERMIJN familieberichten vóór 16.00 uur; tips één dag voor plaatsing vóór 12.00 uur; zakelijke advertenties reserveren vóór 09.00 uur, aanleveren vóór 11.00 uur.

SLUITINGSTERMIJN MAANDAGEDITIE familieberichten via site en e-mail zaterdags tot 16.00 uur; tips vrijdags tot 12.00 uur; zakelijke advertenties vrijdags tot 12.00 uur.

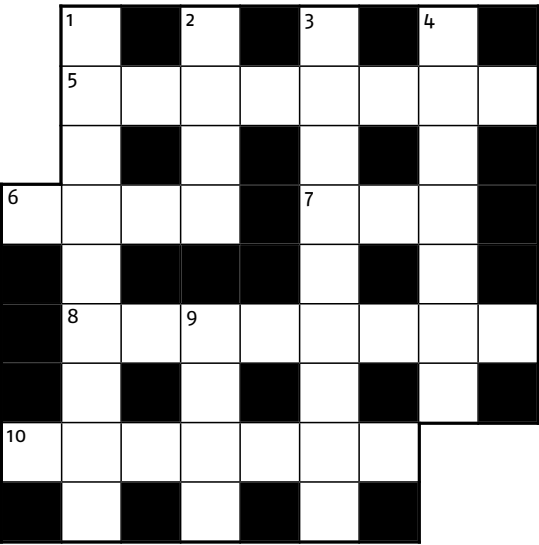
AUTEURSRECHTEN
Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Nederlands Dagblad B.V., c.q. de desbetreffende auteur.

BANK
IBAN NL79 RABO 0329 6800 99
BIC-code RABONL2U
Identificatienummer: NL44ZZZ090569430000

BEZORGMEELDING
Ga naar onze site nd.nl/bezorging
Mailen kan ook: service@nd.nl of SMS 222 naar 1008 (55 cent per bericht) wanneer u vandaag

PUZZEL

CRYPTOGRAM

OPLOSSING ZWEEDSE PUZZEL VAN GISTEREN

K	D	S	Z	S	
R			P	W	I
U					L
I	A	R	M	O	E
P				E	E
W	M	A	N	L	E
I			P	E	L
L	D	P	I	P	O
	E	L	Z	A	S
			N	A	T
	O	O	R	H	D
	K	O	E	K	J
			E		A
	S	T	A	A	T
			S	I	E

Horizontaal:
5 Let niet op en is niet hoffelijk. (8) 6 Schets die vlekt. (4)
7 Frans goud is waardeloos. (3) 8 Meteen toen het daar was. (8)
10 Kledingstuk waar we wel been in zien. (7).

Verticaal:
1 Worden gespeeld op wielmpjes. (9) 2 Een deel van de kleding zat in het gebouw. (4) 3 Met die rustige houding komt men niet ver. (9)
4 Bijdrage die ik aanvoer. (7) 9 Modewoord dat in Engeland woede opwekt. (4).

RECEPT

TEKST EN BEELD VOEDINGSCENTRUM nd.nl/varia

Roerbakschotel met mie

Snelle roerbak met broccoli, rode peper en sesamzaad.

INGREDIËNTEN
VOOR 2 PERSONEN
• 1 eetlepel sesamzaad
• 200 gram volkoren noedels
• 150 gram ongepaneerde varkensschnitzel
• 2 rode uien
• 400 gram broccoli
• 1 rode peper
• 1 eetlepel olie
• 2 eetlepels sojasaus met minder zout of ketjap manis

►► info: voedingscentrum.nl

BEREIDING
Rooster het sesamzaad in een droge koekenpan.
Kook de noedels in ruim water volgens de gebruiksaanwijzing.
Snijd het vlees in smalle reepjes.
Pel de uien en snijd ze in halve ringen.
Maak de broccoli schoon en verdeel de stronk in kleine roosjes.
Schil de steel en snijd de steel in stukjes.
Was de rode peper en verwijder de zaadlijsten en pitjes.
Snijd de peper in smalle reepjes.

Bak het vlees in de olie bruin.
Bak de uienringen kort mee.
Roerbak de broccoli in 5 minuten mee gaar.
Voeg de uitgelekte mie en de rode peper toe en warm het gerecht goed door.
Maak op smaak met wat sojasaus.
Strooi het sesamzaad erover.

FEUILLETONS

SUDOKU

★★

6		1		2	9		5	3
3				4	5	8		9
	4							
	5	3			1		4	7
	9			8				
		2		3	4	9		6
		8		9		5		1
	7				2	6		
	6	9		7	8		2	

OPLOSSING SUDOKU LIGHT VAN GISTEREN

3	2	6	4	8	1	9	5	7
4	8	5	7	2	9	1	6	3
1	7	9	6	3	5	4	2	8
2	9	3	1	4	8	6	7	5
7	4	8	2	5	6	3	1	9
5	6	1	9	7	3	8	4	2
6	3	4	5	9	7	2	8	1
9	1	7	8	6	2	5	3	4
8	5	2	3	1	4	7	9	6

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

★★★

3	5	9		7		8		
							6	
1	8						2	
		3		1	2			
4			8	3		2	7	
						4		
			7		4			6
2			3			9		
				8	1	3		

© Sanders Puzzelboeken 23-12-21

OPLOSSING SUDOKU HEAVY VAN GISTEREN

6	8	5	9	3	4	7	2	1
7	4	2	5	8	1	3	9	6
3	9	1	6	2	7	4	5	8
1	5	6	8	7	3	9	4	2
9	7	4	2	1	5	8	6	3
8	2	3	4	9	6	5	1	7
5	1	7	3	6	9	2	8	4
4	3	8	1	5	2	6	7	9
2	6	9	7	4	8	1	3	5

GEHEIM VAN DE SCHRIJVER

154. Plotseling werd er een kort trompetsignaal geblazen. Dat moest het signaal van Roux zijn! Onmiddellijk keerden alle ruiters hun paarden om. In grote haast galoppeerden ze de heuvel af. Het leek alsof ze vluchten voor de zwaarbewapende soldaten van Harold.
Vanaf de heuvel klonk een triomfantelijk gebrul van het Engelse leger. De Engelsen dachten dat de strijd belist was. In hun enthousiasme verbraken ze de linies op de helling en stormden schreeuwend de heuvel af. Zwaaiend met hun bijlen volgden ze de vluchtende soldaten.
Op dat moment draaide Roux zijn hengst om. In een razend tempo galoppeerde hij achter de vijandelijke soldaten langs. De cavalerie volgde hem meteen, waardoor de Engelse

soldaten de pas werd afgesneden. Met wilde strijdkreten vielen de Normandische soldaten de vijand aan, die volledig verrast was. Het leger van Harold begreep niet wat er gebeurde. Inmiddels waren de boogschutters halverwege het slagveld geplaatst, zodat ze over de hoofden van hun eigen soldaten heen konden schieten met hun laatste pijlen. De ruiters die achter de Engelse troepen langs gereden waren, be-

stormden de heuvel. Er was weinig tegenstand meer, nu het leger van Harold zijn positie op de helling prijsgegeven had. Josephine probeerde Roux en Louis te herkennen in het strijdgewoel. Tijdens de uitvoering van het plan waren ze verdwenen. Haar ogen dwaalden over de hevig vechtende soldaten. Om zich heen hoorde ze strijdlustige kreten. De Normandiërs begrepen dat ze aan de winnende hand waren. 'Koning Harold is gesneuveld!' hoorde Josephine een boogschutter roepen. Ze keek op. Als dat waar was, zou de strijd snel voorbij zijn. Maar het gerucht van de dood van de hertog was ook niet juist geweest. Ze staarde naar de helling. Ineens herkende ze de blauwe en groene kleuren van de wapperende banier van haar regiment.

WORDT VERVOLGD

HET TEGENDEEL VAN VERDRIET

219. We maken recht wat recht maakt kan worden, en soms moeten we leren houden van wat een beetje krom is. Zo is het nou eenmaal. Iets gaat kapot, en je repareert het zo goed als je kunt.
Er is altijd een manier om iets beter te maken, zelfs als dat betekent dat je de scherven op moet vegen en opnieuw beginnen. Zo blijven we in beweging, blijven we ademen, en doen we elke ochtend onze ogen weer open, zelfs als de enige zekerheid is dat we nog leven.
Al die gedachten tolleren door mijn hoofd, terwijl ik Jamies brief in mijn hand hou. Ik wil hem eigenlijk meteen terugschrijven, maar dan realiseer ik me dat deze gedachten iets in

me hebben losgemaakt waar ik niet over heb willen nadenken sinds de dag waarop ik Alex vond. Opeens weet ik wat ik moet doen voordat ik die woorden naar Jamie kan schrijven zonder enige twijfel dat ze waar zijn.
Ik kijk naar de staande klok die de minuten wegtikt. Alex ligt voor zijn middagslaapje in bed. Het is zaterdag en Willa is bij Flossie thuis. Evie maakt brood, hoewel ze vandaag ja-

rig is. Ze is nu zestien en Dora Sutcliff heeft ons allemaal uitgenodigd voor taart later vanmiddag. Papa is naar een vergadering met andere zakenlui. Ik steek mijn hoofd om het hoekje van de keukendeur waar Evie een berg deeg staat te kneden. Ze kijkt me aan.
'Wil jij even luisteren of je Alex niet hoort? Ik moet even bij Ruby langs,' zeg ik. 'Het is voor school. Ik blijf niet lang weg.' 'Vast wel,' zegt ze en ze gaat meteen weer door met haar werk.
Ik draai me om en voel dan in de zak van mijn jas of ik kleingeld heb voor de tram. Ik heb genoeg. Ik ga weer naar buiten. Ik trek mijn sjaal dicht om mijn nek en mond en loop vlug naar de tramhalte verderop.

WORDT VERVOLGD

INBOX

REDACTIE ND nd.nl/varia BEELD ND

■ **ECHTPAAR STEVENS 65 JAAR GETROUWD**
Hendrik Jan Stevens en Annie Hidding uit Hooghalen zijn al 65 jaar in goede gezondheid samen. Op maandag 20 december mochten zij dat vieren. Waarnemend burgemeester Cees Bijl heeft hun maandagmiddag een bezoek gebracht. Hendrik Jan en Annie zijn beiden in Hooghalen geboren en getogen. Ze hebben elkaar leren kennen bij kerkelijke zangavonden en het verenigingsleven. Toen ze in 1956 trouwden, zijn ze aan de Laaghallerstraat gaan wonen, naast de boerderij met gemengd bedrijf van Hendrik Jans ouders. Hendrik Jan heeft zijn vader opgevolgd op de boerderij. Annie heeft voor haar huwelijk gewerkt als coupeuse in het atelier bij Holt Hendriks in Assen. Het echtpaar heeft 11 kinderen gekregen. Naast hun boerenbedrijf en drukke gezinsleven waren ze actief betrokken in kerk en maatschappij. Hendrik Jan zat regelmatig in het schoolbestuur, de kerkenraad en was agent van het Nederlands Dagblad. Daarnaast is hij van zijn twaalfde tot zijn tachtigste kerkorganist geweest. Dat was een van de redenen dat hij is geridderd in de orde van Oranje Nassau. Annie zag naast het werk in hun gezin ook kans om eigen kleding te naaien voor de kinderen. Ze heeft zelfs alle trouwjurken van haar dochters mogen naaien. Het gezin is inmiddels uitgebreid met veel klein- en achterkleinkinderen. In totaal telt de familie 96 personen. Dit ervaren ze als een grote rijkdom en zegen van God. Het echtpaar woont nog steeds in hun huis aan de Laaghallerstraat. Ze genieten nu van de rust, de tuin en bezoeken. Ze gaan met hun tijd mee en hebben via de iPad veel contact met de klein- en achterkleinkinderen. Annie speelt actief Wordfeud en is de meeste familieleden de baas op dat gebied.

Het echtpaar Stevens-Hidding uit Hooghalen is al 65 jaar in goede gezondheid samen.

■ **BONDSBLAD 'ONS ORGAAN' ONLINE VERDER**
De gemeenten van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten hebben besloten te stoppen met een fysieke uitgave van hun Bondsblad *Ons Orgaan*. Meer dan honderd jaar lang voorzag dit blad de aangesloten gemeenten van allerlei informatie. Tientallen jaren verscheen het in de vorm van een krant, later als tijdschrift. De laatste jaren was het een full colour kwartaalmagazine met

Cover van de glossy HIER die verscheen als slot van een reeks fysieke tijdschriften.

telkens een ander thema. De informatie-uitwisseling vindt vanaf heden plaats door middel van een digitaal magazine Oogsten. Dat past meer bij de huidige tijd waarin info snel uitgewisseld kan en moet worden. Als slotakkoord heeft de redactie een glossy van 48 pagina's uitgebracht met als titel *HIER*. De kosten van deze glossy bedragen 6,95 (inclusief portokosten). Exemplaren zijn te bestellen via info@bondveg.nl.

KERKNIEUWS

- **GEREF. GEMEENTEN BEROEPEN** te Capelle aan den IJssel-West: J. van Rijswijk te Oud-Beijerland; te Middelburg-Zuid: D. de Wit te Borssele.
- **HERSTELD HERV. KERK BEDANKT** voor Lunteren (wijk Noord): C.J.P. van der Bas te Zomba, Malawi (docent Bijbelschool Reformed Presbyterian Church).

OPROEP

VIERT U GRAAG VAKANTIE MET UW BOOT?

Bent u in het bezit van een boot of huurt u er regelmatig één om vakantie op te vieren? ND Zakelijk komt graag in contact om uw verhaal te horen voor de commerciële special Vakantie en Recreatie van 17 februari 2022. Onze redacteur interviewt u telefonisch of via videobellen in de week van 10 januari. Wilt u hieraan meewerken? Mail uw naam en contactgegevens naar ndzakelijk@nd.nl.

duurzaam leven

MARINDE VAN DER BREGGEN nd.nl/consument BEELD ISTOCK

Het probleem is vlees

De meeste mensen zijn best bereid duurzame keuzes te maken, maar zien soms door de bomen het bos niet meer. Wat is nou de beste optie voor mens en milieu? Vandaag: is het een goed idee om in plaats van vlees vervangers op basis van soja te eten, of is soja net zo slecht?

■ **Is soja een milieuvriendelijke vleesvervanger?**
De tijd dat vleesvervangers naar karton smaakten is voorbij. Vegaburgers, filetjes en worstjes, voor bijna alle dierlijke producten is tegenwoordig een vervanger te vinden in de supermarkt. Het maakt voor veel

mensen de drempel om vaker vegetarisch te eten een stuk lager. Maar, dacht je net lekker bezig te zijn, wijst iemand je erop dat veel vleesvervangers van soja gemaakt zijn. En dat schijnt ook geen probleemloos product te zijn. Hoe zit het nou? De soja die we in Nederland gebruiken komt vooral uit Zuid-Amerika. De teelt daar zorgt voor een aantal problemen, zegt Paulien van der Geest van de onafhankelijke voorlichtingsorganisatie Milieu Centraal. 'Ten eerste ontbossing en het verlies van biodiversiteit, dan de uitstoot van broeikasgassen door het omzetten van bos naar landbouwgrond en ten derde vermindering van de bodemkwaliteit en erosie van de gebieden waar soja geteeld wordt.'

verborgen soja
Soja staat er dus niet al te best op. Maar, is de vleesvervanger dan de boosdoener? Die vlieger gaat niet op, zegt Van der Geest. '90 procent van alle soja die we gebruiken, zit verborgen in vlees, eieren, zuivel en kweekvis. Het probleem is niet dat wij soja eten, maar dat wij het door een dier laten eten en dat wij vervolgens dat dier weer eten. Dat is geen efficiënte manier om met een grondstof om te gaan.'

Voor bijna alle dierlijke producten is tegenwoordig een vervanger te vinden in de supermarkt.

Vleesvervangers en hipsters die alleen nog maar sojamelk in hun koffie drinken, zijn hier dus niet het probleem. Slechts 2,5 procent van de soja eten we direct. Het probleem is vlees. Vleesliefhebbers verdedigen hun biefstuk door te zeggen dat de dieren gevoerd worden met een bijproduct van de sojateelt, maar dat is misleidend, zegt Van der Geest. 'Soja wordt geplant en geteeld voor veevoer. Een klein deel van de soja wordt geplet en de olie die daaruit komt wordt gebruikt in sauzen, snacks, zeep en biobrandstof.'

Nederlanders eten meer vlees dan gezond is. 'Zeker mannen', zegt Van der Geest. 'Die neigen naar een kilo per week terwijl 500 gram meer dan voldoende is.' Als gevolg van de gestegen vleesconsumptie is ook de sojaproductie de lucht in gevlogen. 'Die is in de afgelopen vijftig jaar bijna zeven keer zo groot geworden.'

klimaatwinst
Wat is dan de klimaatimpact van soja ten opzichte van vlees? Per kilo bonen of peulvruchten (dus ook sojabonen) wordt gemiddeld een kilo CO₂ uitgestoten.

Een kilo steak zorgt voor een CO₂-uitstoot van 34 kilo. Ter vergelijking: een kilo kip geeft 6,8 kilo CO₂-uitstoot. Maar kaas komt weer van een koe. Een kilo kaas geeft 10 kilo CO₂-uitstoot. 'De grootste klimaatklapper voor je voedselvoetafdruk is minder dierlijke producten eten. Vlees heeft de meeste impact. 20 procent van de CO₂ die een huishouden uitstoot komt van eten en drinken. Als je toch graag vlees wilt, eet dan liever kip', zegt Van der Geest. Milieu Centraal rekende uit wat de klimaatwinst is als je van zes keer per week naar één keer per week vlees gaat. Dat komt neer op van 700 kilo CO₂ per persoon naar 370 kilo per persoon per jaar. 'Dan hebben we meegerekend dat je de andere keren een vleesvervanger pakt.' Wat voor vleesvervanger je dan neemt, op basis van bonen, linzen of soja, maakt niet veel uit, zegt Van der Geest. 'Maar een kaasburger tikt wel meer aan.' Ter vergelijking: een runderhamburger levert per kilo 16,8 kilo CO₂ op, een kaasburger 6,5 en een vegaburger 2,6. Je wekelijkse hamburger inruilen voor een vegaburger is dus sowieso een goed idee, ook als ie op basis van soja is gemaakt. <

TV

OPTIE

NPO 1 ▶ BNNVARA, 20.33–21.41 UUR

Het Wetenschappelijk Jaaroverzicht

Kan het mRNA-vaccin ons niet alleen helpen in de strijd tegen corona, maar ook tegen malaria, hiv, huidkanker en andere ziektes? Hoe werkt het quantumkompas waarmee een roodborstje nooit verdwaalt? Is de wetenschapper al voorbijgestreefd door het algoritme, en wie van hen wint de toekomstige Nobelprijzen? In dit jaaroverzicht staan Matthijs van Nieuwkerk en Robbert Dijkgraaf stil bij de strijd tegen de pandemie, wetenschappelijke ontwikkelingen die het leven op aarde kunnen beschermen en interessante doorbraken die ons helpen de wereld beter te begrijpen.

NPO 2 ▶ EO, 22.09–22.58 UUR

De vrouwen van Jezus van Nazareth

Nino van Georgië is de grondlegger van de Georgisch-Orthodoxe Kerk. Ze was de dochter van een Romeinse generaal en werd opgevoed door een oude, christelijke vrouw. Tijdens vervolgingen onder keizer Diocletianus vluchtte ze naar Georgië en wist de koning te bekeren, waarmee het land in 337 christelijk werd. Kefah Allush reist door het mooie Kaukasische land om haar nalatenschap te onderzoeken.

NPO 1 ▶ MAX, 21.41–22.29 UUR

Een kaarsje voor Tanja Groen

Tijdens een tv-herdenking wordt stilgestaan bij de in 1993 verdwenen studente Tanja Groen én het overlijden van Peter R. de Vries. In juni richtte Peter R. de Vries stichting De Gouden Tip op voor het onderzoek naar de verdwijning naar Tanja Groen. Nadat hij werd neergeschoten in juli, zamelde de stichting één miljoen euro in voor de gouden tip.

NPO 3 ▶ KRO-NCRV, 20.25–21.54 UUR

De grote Keuringsdienst van waarde test

Daan Nieber test prominente kandidaten; wie weet het meest over het eten dat we voor de feestdagen kopen en in onze monden stoppen? Hoe wordt het gemaakt, wat zit erin en waar komt het vandaan? Een feestelijke avond vol fascinerende vragen en weetjes over producten die we allemaal weleens kopen.

TV VOORAF

BOAZ VAN LUIJK nd.nl/media BEELD ND

Swingende kerkdienst

Veertig jaar na de filmopnames verscheen *Amazing Grace* in de bioscoop. De geluidsopnames van dit optreden waren al langer beroemd: Aretha Franklins *Amazing Grace* is het best verkochte gospelalbum ter wereld.

Sydney Pollack was de gelukkige regisseur, maar stom genoeg vergat hij filmklappers te gebruiken. De bekende klapbordjes zorgen dat apart opgenomen beeld en geluid later gesynchroniseerd kunnen worden. Doordat dit niet gebeurd was, was er geen mogelijkheid om het geluid gelijk met de beelden te laten lopen. Tevergeefs probeerde Pollack het nog met liplezers op te lossen. Zo belandde het filmmateriaal in de kast totdat een nieuwe techniek dit probleem wist op te lossen. Toen in 1972 de opnames gemaakt werden, was de 29-jarige Aretha op haar top. Ze had veel succes met nummers als 'Respect', 'Baby I Love You' en 'Think'. In die jaren ontstond er door de stijgende raciale spanningen in Amerika in de muziek een scheiding. De pop-richting werd steeds meer gedomineerd door witte, ongelovige artiesten en bands. Aretha werd er ook van beschuldigd die richting op te gaan. Met de twee optredens in de kerk wilde ze laten zien dat zij de gospel niet de

rug had toegekeerd. En zo geschiedde: de documentaire is eigenlijk één grote kerkdienst waarin Aretha de sterren van de hemel zingt. Veelzeggend is de uitroep van dominee James Cleveland: 'Mensen zeggen: "Wanneer komt Aretha weer terug naar de kerk?" Dan zeg ik: "Ze is nooit weggeweest!"' En dat is in alles aan Aretha te zien: tranen stromen over haar wangen bij het zingen van 'Amazing Grace'. Je voelt de buitengewone sfeer die in de kerkzaal hangt: het achtergrondkoor raakt in vervoering en de bezoekers gaan uit hun dak. Aretha zingt met zo veel emotie dat mensen Gods stem horen en je ziet hoe hierdoor een vrouw in de Geest valt. Cleveland overbrugt eigenhandig de kloof tussen gospel en pop door 'You've got a friend' te introduceren met de woorden: 'Het hangt er allemaal maar van af voor wie je zingt!' De documentaire laat vooral een zingende Aretha zien. Aretha schittert op het doek. Voor de kijker die haar niet kent, was af en toe wat achtergrondinformatie behulpzaam geweest. Maar man, wat is het fijn om op deze manier toch nog bij deze bijzondere optredens te kunnen zijn!

►► Film: *Amazing Grace*, NPO 2, 22.58–00.24 uur

NPO 1

07.30 NOS Journaal 07.39 Goedemorgen Nederland 08.00 NOS Journaal 08.11 Goedemorgen Nederland 08.30 NOS Journaal 08.39 Goedemorgen Nederland 09.01 NOS Journaal 09.13 Goedemorgen Nederland 09.30 NOS Journaal 09.40 Goedemorgen Nederland 10.00 NOS Journaal 10.10 3FM Serious Request Update 10.24 Nederland in beweging 10.40 MAX Geheugentrainer 11.00 NOS Journaal 11.11 Een huis vol 12.00 NOS Journaal 12.14 De Nieuws BV 13.00 NOS Journaal 13.15 3FM Serious Request Update 13.31 NOS Journaal 14.00 NOS Journaal 14.17 70 jaar TV: Je Beste Vriend 15.00 NOS Journaal 15.21 Kook mee met MAX 15.32 NOS Journaal 15.54 Tik m aan! 16.50 3FM Serious Request Update 17.00 NOS Journaal 17.11 Tijd voor MAX 17.51 Piets weerbericht

18.00 NOS Journaal 18.18 EenVandaag 18.51 NOS Sportjournaal 19.06 Een huis vol 19.52 3FM Serious Request Update 20.00 NOS Journaal 20.33 Het Wetenschappelijk Jaaroverzicht 21.41 Een kaarsje voor Tanja Groen 22.34 NOS Studio Sport Eredivisie 23.11 Op1

EEN

06.00 De Warmste Week kick-off 12.20 Dagelijkse Kost 12.35 Blokken 13.00 Het journaal 13.25 Het weer 13.30 Thuis 13.55 De Warmste Week kick-off 14.45 Villa Politica 16.15 De Warmste Week kick-off 17.05 Witse 18.00 Het journaal 18.10 Het weer 18.15 Dagelijkse Kost 18.30 Blokken 19.00 Het journaal 19.45 Het weer 19.50 Switch 20.25 Thuis 20.50 1 Jaar Gratis 21.45 Angèle Special voor De Warmste Week 22.15 Laat journaal 22.44 Keno 22.45 Het weer 22.50 Der-tigers 23.15 De Warmste Week kick-off

ARD

09.55 Verrückt nach Meer 10.45 Meister des Alltags 11.15 Wer weiß denn sowas? 12.00 Tagesschau 12.15 ARD–Buffet 13.00 ZDF–Mittagsmagazin 14.00 Tagesschau 14.10 Rode Rozen 15.00 Tagesschau 15.10 Sturm der Liebe 16.00 Tagesschau 16.10 Verrückt nach Meer 17.00 Tagesschau 17.15 Brisant 18.00 Wer weiß denn sowas? 18.50 In aller Freundschaft – Die jungen Ärzte 19.45 Wissen vor acht – Mensch 19.50 Wetter vor acht 19.55 Börse vor acht 20.00 Tagesschau 20.15 Kommissar Dupin 21.45 Legal Affairs 22.30 Legal Affairs 23.15 Tagesthemen 23.35 Die Florian Schroeder Satire Show

NPO 2

07.37 NOS Journaal 07.41 NOS Journaal 07.45 NOS Journaal 07.49 NOS Journaal 08.00 NOS Journaal met gebarentolk 08.12 NOS Journaal 08.30 NOS Journaal 08.37 NOS Journaal 08.41 NOS Journaal 08.45 NOS Journaal 09.00 NOS Journaal met gebarentolk 09.17 Nederland in beweging 09.40 Joris' kerstboom 09.50 3 op Reis 10.25 Nieuwsuur 11.00 NOS Journaal 11.15 NOS Journaal 11.25 NOS Journaal 11.45 Noord–Zuid–Oost–West 12.05 Kook mee met MAX 12.25 BinnensteBuiten 12.57 Politieke Partijen 13.00 NOS Journaal 13.22 Socutera 13.25 Joanna Lumley's Silk Road 14.20 Roderick Zoekt Licht 14.55 De Verwondering 15.25 Per seconde wijzer 16.00 NOS Journaal 16.11 Downton Abbey 17.12 De slimste mens

18.00 NOS Journaal 18.14 NOS Journaal Regio 18.21 Noord–Zuid–Oost–West 18.50 BinnensteBuiten 19.25 De streken van Van Boven 19.57 Per seconde wijzer 20.30 De slimste mens 21.11 Joris' kerstboom 21.30 Nieuwsuur 22.09 De vrouwen van Jezus van Nazareth 22.58 Amazing Grace

►► [kijk voor het complete programmaoverzicht op www.nos.nl](https://www.nos.nl) of op Teletekst pagina 200 ►►

BBC 1

11.00 Animal Park Christmas Special 11.45 A Countryside Christmas 12.15 Homes Under the Hammer 13.15 Bargain Hunt 14.00 BBC News at One; Weather 14.30 BBC Regional News and Weather 14.45 Penguins: Meet the Family 15.45 Revolting Rhymes 16.15 Assepoester 17.50 A Grand Day Out 18.15 Superman & Lois 19.00 BBC News at Six 19.20 BBC Regional News and Weather 19.30 The Weakest Link Christmas Special 20.15 The Wall v Celebrities: EastEnders Christmas Special 21.05 EastEnders 21.30 Ghosts 22.00 Celebrity MasterChef Christmas 23.00 Not Going Out 23.40 BBC News at Ten

BBC 2

06.15 This Is BBC Two 07.15 Gardeners' World Winter Specials 08.15 Polar Bear Family & Me 09.15 Heaven Made 10.15 A Christmas to Savour 11.45 Snow Wolf Family and Me 12.15 Mary Berry's Festive Feasts 13.15 The Hairy Bakers' Christmas Special 13.30 Inside the Christmas Factory 14.30 Great Alaskan Railroad Journeys 15.00 The Battle of the River Plate 16.55 The Heroes of Telemark 19.05 Upstart Crow 19.45 Blackadder 20.30 Christmas University Challenge 21.00 Blackburn Sings Christmas with Gareth Malone 22.00 Last Christmas 23.35 Top of the Pops 1984: Big Hits

NGC

06.00 Car S.O.S 06.55 Car S.O.S 07.55 Drain the Oceans 08.55 Drain the Oceans 09.55 Alaska State Troopers 10.55 Alaska State Troopers 12.00 Petra: Secrets of The Ancient Builders 13.00 Chasing The Equinox 14.00 Egypt's Sun King: Secrets And Treasures 15.00 Running Wild with Bear Grylls 16.00 Running Wild with Bear Grylls 17.00 Running Wild with Bear Grylls 18.05 Lost Cities with Albert Lin 19.00 Airport Security: Peru 20.05 The Incredible Dr. Pol 21.00 Britain's Greatest Machines with Chris Barrie 22.00 Superstructures: Mega Carriers 23.00 Drugs Inc.: Cartel Games 23.55 Drugs Inc.: Cartel Games

HET KLOKHUIS Janouk neemt een kijkje bij de training van een para-ijshockeyteam. NPO 3, 18.41 uur

SBS 6 ► 20.30–21.30 UUR

De kookklunzen – Herman vs. Alain

Het kerstdiner is voor keukenprinsen en -prinsessen het culinaire hoogtepunt van het jaar. Kookklunzen daarentegen zien de feestdagen met angst en beven tegemoet. In dit programma proberen Herman den Blijker en Alain Caron met een team van drie personen die nog geen ei kunnen bakken, een compleet kerstmenu op tafel te toveren. De topchefs mogen alleen aanwijzingen geven. Elke kookronde is er een korte kookquiz.

RTL 4

06.20 Kortingsbrigade.nl 06.30 RTL Nieuws 09.10 RTL Boulevard 10.00 Koffietijd 11.10 Goede Tijden, Slechte Tijden 11.40 The Bold And The Beautiful 12.05 Eigen Huis & Tuin: Lekker Leven 13.05 Beau 14.50 Ik Weet Er Alles Van! 15.30 Het Perfecte Plaatje 17.00 Eigen Huis & Tuin: Lekker Leven 18.00 RTL Nieuws 18.15 Editie NL 18.30 RTL Weer 18.35 RTL Boulevard 19.20 Een Klein Kerstverhaal 19.30 RTL Nieuws 19.50 Postcode Loterij Lotgenoten: Je Leven Verrijkt 19.55 RTL Weer 20.00 Goede Tijden, Slechte Tijden 20.30 Oh, Wat een Kerst! 22.10 Beau 23.45 RTL Nieuws

RTL 5

06.00 Mediashop 07.30 Online Gespot 08.00 Tommy Teleshopping 10.00 Mediashop 10.35 Tommy Teleshopping 11.00 Mediashop 14.20 Tommy Teleshopping 16.50 De Alarmcentrale: Pech Onderweg 17.50 US Kitchen Nightmares 18.50 US Kitchen Nightmares 19.45 Postcode Loterij Deal Or No Deal 20.30 E.O.D.: Explosieven Opruimings Dienst 21.30 112 Vandaag 21.55 Postcode Loterij Deal Or No Deal 22.40 A&E After Dark 23.50 US Kitchen Nightmares

DE STREKEN VAN VAN BOVEN Een overnachting in de wildernis van De Hondsrug. NPO 2, 19.25 UUR

FAMILY7

09.35 Family7 in Actie 09.50 Luisteren naar de Psalmen 10.20 Jeni zoekt het buitengewone 10.50 The Second Temple Treasure 11.16 Uitgelicht! 11.31 Onderweg 12.00 Wind at My Back 12.30 Drive Thru History 13.00 Luisteren naar de Psalmen 13.30 The Christmast Experience 14.00 Verbonden met Israël 14.30 Onderweg 15.00 Joseph Prince Ministries 15.30 Jeni zoekt het buitengewone 16.00 The Second Temple Treasure 16.30 Luisteren naar de Psalmen 17.00 Auto-B-Good 17.10 De Boekenberg 17.17 De Boekenberg 17.30 The Christmast Experience 18.00 Op reis door Israël 18.30 Simply Jesus TV 19.00 Wind at My Back 19.30 Gods Geest in Actie 20.00 Levenslecht 20.30 Uitgelicht! 21.00 Jimmy 22.30 Gospel Truth 23.00 Uitgelicht! 23.30 Levenslecht

SBS 6

06.00 Hart van Nederland 06.30 Hart van Nederland – Ochtend Editie 10.05 Hlf8 11.05 Droomhuis op het Platteland 12.05 Lang leve de liefde NL 12.35 50/50 13.05 De Laatste Vraag 14.05 Live: Missie 538 16.05 Huizen onder de Hamer 17.15 Hart van Nederland – Vroege Editie 17.30 Droomhuis op het Platteland 18.30 50/50 19.00 Lang leve de liefde NL 19.30 Hlf8 20.30 Kookklunzen 21.30 Onmogelijke Duetten: kerstspecial 22.45 Hart van Nederland – Late Editie 23.10 Shownieuws – Late Editie 23.55 Weer.nl

RTL 7

06.00 Mediashop 09.30 Flodder 10.00 Flodder 10.30 Married... with Children 11.00 Married... with Children 11.30 Vis TV 12.00 Vis TV 12.30 Stop! Politie 13.30 Wk 2022 17.30 Mr. Bean 18.00 Pawn Stars 18.30 Pawn Stars 19.00 Pawn Stars 19.30 Pawn Stars 19.55 Wk 2022

DE SLIMSTE MENS Uitdager van vanavond is Frank Heinen, schrijver van wielrenverhalen. NPO 2, 20.30 UUR

GROOT NIEUWS RADIO

06.00 De Top 1008 19.00 Wens non stop 20.00 Brandstof Special 22.00 Op weg met de Bijbel 22.30 Muziekavond

CANVAS

10.00 Ketnet Junior 11.30 De Warmste Week kick-off 14.00 Ketnet Junior 17.00 De Warmste Week kick-off 17.50 De voorleesclub 17.55 Take the ball, pass the ball 19.40 De Toots Sessies 20.00 Terzake 20.35 De afspraak 21.20 Dementia and us 22.20 The Handmaid's Tale 23.05 The Handmaid's Tale 23.45 Winteruur

VIRAL

WOUTER VAN DER TOORN nd.nl/media BEELD ND

Rouwstoet van ijscowagens

Wat trekt de aandacht op sociale media? Vandaag: een bijzondere rouwstoet.

Een paar dagen terug werd op Twitter een filmpje gedeeld van een hele bijzondere begrafenisstoet. Achter twee klassieke zwarte rouwauto's volgt een stoet van ijscowagens die allemaal hun bellen en tingels laten horen. Het is een bijzonder schouwspel met feestelijk gekleurde wagens die door de straat komen rijden. Wees eerlijk, als je het klingelgeluid van een ijsverkoper door de straat hoort galmen, betekent het dat het feest wordt. In het filmpje is de stoet gevormd als laatste groet voor een overleden ijscoman in het Britse Camberwell, in het zuiden van Londen. 'Ik sta met tranen in mijn ogen', zo schrijft Louisa die het filmpje als eerste deelt op Twitter. Van wie de uitvaart was, wist ze niet, maar dit spektakel is echt zo bijzonder en hartverwarmend. Louisa is niet de enige die erdoor geraakt wordt. Haar filmpje is ondertussen al 13,6 miljoen keer bekeken en het

heeft honderdduizenden hartjes en reacties. Er worden trouwens nog meer filmpjes gedeeld van mensen die op een andere plek stonden toen deze stoet voorbijkwam. 'Ik hoorde het getingel van de ijscowagen bij ons in de straat en ik dacht 'dat is een gekke tijd van het jaar om ijs te verkopen!' zo reageert iemand. 'Het is echt een bijzonder eerbetoen.' Het is de uitvaart van ijsverkoper Hasan die op 62-jarige leeftijd aan

kanker overleed. Op Facebook deelt zijn broer Savash: 'Rust in vrede lieve broer. Koning van de ijsjes.' Dat hij de koning van de ijsjes wordt genoemd, komt zeker ook omdat hij al bijna veertig jaar in de regio de vaste ijsverkoper was. Mensen kenden hem en hij kende de mensen. En wat een heerlijk beroep heeft hij gehad: mensen zijn blij als de ijscoman door de straat komt rijden! Een collega reageert op Twitter: 'Rust in vrede koning van de ijsjes voor je bijna 40 jaar durende vriendschap. Ik blijf achter met een gebroken hart.' Op het Twitterberichtje komen veel hartverwarmende reacties. 'Het is gewoon heel bijzonder', schrijft de een. Ene Chloe vertelt dat haar vader ook een ijscoman is en dat dit afscheid met een stoet ijscowagens achter de rouwauto een traditie is onder de ijsverkopers. Het is prachtig. 'Ik hoop dat ze die traditie lang in stand zullen houden', reageert een ander. Ondertussen denk ik: hoe wil ik eigenlijk mijn eigen begrafenisstoet hebben? Dit vond ik namelijk echt wel mooi.

OM DE HOEK

REDACTIE ND nd.nl/varia BEELD ANP / ERIK VAN 'T WOUDE

■ KOOLMONOXIDEMELDERS GAAN AF: HUIZEN ONTRUIMD Een appartementencomplex aan de Bloemsingel in Groningen is woensdag ontruimd, nadat in het pand verschillende koolmonoxidemelders waren afgegaan. De brandweer constateerde volgens RTV Noord een verhoogde concentratie koolmonoxide in het complex. De bewoners werden in de omgeving opgevangen. Nadat alle 68 appartementen waren geventileerd en er geen verhoogde koolmonoxideconcentratie meer werd gemeten, mochten de bewoners naar huis terugkeren.

■ VERDACHTEN VAN OVERVAL IN APeldoorn KLEMGEREDEN Twee verdachten van een overval in Apeldoorn zijn aan het eind van de ochtend in Enschede klemgereden. Dat gebeurde woensdag na een achtervolging door de politie, meldt RTV Oost. In de Enschedese wijk Stadsveld werden de verdachten uiteindelijk gestopt. Buurtbewoners zeggen meerdere schoten te hebben gehoord. Via Burgernet heeft de politie een oproep uitgedaan om naar de twee personen uit te kijken.

■ BLOEMIST DUMPT KERSTBOMEN VOOR GEMEENTEHUIS 'Het was een vrachtwagen vol', aldus bloemist Fabian Oostvogels tegen Omroep Zeeland. 'Ik kan ze toch niet meer verkopen.' Uit protest liet hij daarom een groot aantal kerstbomen achter bij de ingang van het gemeentehuis van Schouwen-Duiveland in Zierikzee. Bloemisten behoren namelijk niet tot de essentiële winkels die open mogen blijven. Met als uitzondering de kerstbomenverkoop buiten. Maar daar wringt het tussen Oostvogels en de gemeente, hij kreeg er geen toestemming voor.

■ TOCH GEEN CARBIDSCHIETEN TOEGESTAAN IN LELYSTAD Vanwege de nieuwe coronaregels mag er dit jaar toch niet met carbid geschoten worden in Lelystad, aldus Omroep Flevoland. Door de algehele lockdown mogen er maar een beperkt aantal mensen bij elkaar komen. Er is niet bekend hoeveel mensen op de activiteit zullen afkomen en of de coronaregels goed kunnen worden nageleefd. Eerder was het veld bij een sportcentrum aangewezen als locatie voor carbidschieten.

Vanwege de nieuwe coronaregels mag er niet met carbid geschoten worden in Lelystad. Eerder was er een speciaal veld voor aangewezen.

€

ANP

Uitgever EW, KIJK en Fiets naar België

► AMSTERDAM Tijdschriften als KIJK, EW en Fiets komen in Belgische handen. Het Amsterdamse New Skool Media, dat de titels uitgeeft, wordt overgenomen door Roularta Media Group. New Skool Media is ook uitgever van het culinaire tijdschrift Delicious en het financiële blad BeleggersBelangen. Met de overname van deze merken kan Roularta (omzet 300 miljoen euro) zijn positie op de Nederlandse markt uitbreiden. Het Belgische mediabedrijf is hier al actief met Plus Magazine, bedoeld voor 50-plussers, en tuiniersmagazine Landleven. De mediamerken van New Skool Media, dat zo'n 170 werknemers heeft, zijn goed voor zo'n 45 miljoen euro jaaromzet. <

NL

ANP

‘Groentesnoep’ wint het Gouden Windei

► HILVERSUM 'Groentesnoep' van Nicolette van Dam is de winnaar van het Gouden Windei van 2021. Haar Yummy Veggie Candy van Let's, zoals het product officieel heet, is door de Nederlandse consument gekozen als meest misleidende product van 2021, een prijs van voedselwaakhond foodwatch. Volgens foodwatch zijn de snoepjes misleidend, omdat er evenveel suiker in zit als in sommige andere snoepwaar. 'Groentesnoepjes klinken te mooi om waar te zijn, en dat is het ook', aldus foodwatch. Nicolette van Dam liet op Instagram weten dat deze prijs 'nooit onze ambitie geweest is met Let's'. <

HOUVAST

ROELAND VAN MOURIK nd.nl/geloof BEELD: DICK VOS

‘Het licht overwint’

Wat is uw houvast in leven en sterven? Bekende Nederlanders geven antwoord op deze eerste vraag uit de Heidelbergse Catechismus. Vandaag: remonstrants predikant Joost Röselaers (42).

‘Het votum en groet, een bijbellezing, het Onze Vader en de zegen; iedere kerkdienst moet een aantal van deze onderdelen bevatten. Dat zeg ik ook altijd als ze mij vragen om een dienst te leiden. Willen ze hier iets van afdoen, dan kunnen ze beter iemand anders zoeken. Deze voorwaarde geldt ook voor Preek van de Leek-diensten, uitvaart-diensten, doopdiensten, huwelijksdiensten waarvoor ik regelmatig gevraagd word. Anders word ik als predikant een soort ceremoniemeester. Laatst hebben we als kerk in Vrijburg een *mission statement* opgesteld. Ik heb er toen samen met anderen voor gepleit om te spreken van een christelijke geloofsgemeenschap. Christelijk is niet iets om ons voor te schamen, we zijn geworteld in het evangelie. De Heidelbergse Catechismus staat bij mij in de kast. Het is een document waar ik op geen enkele manier afstand van wil nemen, ook al is het taalkleed verouderd. Wat ik er mooi aan vind, is dat er tegenkracht wordt geboden tegen de gedachte dat de meeste mensen deugen. Als mensen hebben we een neiging tot het kwaad. Kijk maar eens naar het opvoeden van je kinderen. Er zit iets dierlijks in ons dat betuigd moet worden. Van nature slaan we elkaar de hersens in. Ik moest mijn twee kinderen vroeger vaak uit elkaar halen en een van hen liep daarbij soms krassen op. Vertrouw daarom niet te veel op jezelf. Het kwaad in onszelf moet overwonnen worden. Dat kan niet zonder God. Zijn vergeving en genade zijn een cruciale voorwaarde voor het goede, anders blijven we hangen in wat fout ging. Jezus Christus toont ons in het evangelie ten diepste het goede. Vanwege het werk van mijn vader ben ik opgegroeid in Senegal en Zwitserland. Toen ik op 17-jarige leeftijd terugkwam in Nederland schrok ik

‘Als mensen hebben we een neiging tot het kwaad.’

enorm van het verdwijnen van het transcendente. Niemand lijkt daar meer een antenne voor te hebben. In Senegal is iedereen gelovig, moslim of christen, er is respect over en weer. Met Kerst en Pasen hadden wij een vrije dag, ook al waren er weinig christenen in het land. Ik vond – en vind nog steeds – het er in Nederland te informeel aan toe gaan. Ik mis het respect. Zo was ik gewend om docenten, maar ook leerlingen onder elkaar, met u aan te spreken. Die eerste jaren na terugkomst was ik in Nederland zo allochtoon als wat. Ik voelde me een volstrekt vreemde, maar niemand zag het, want ik was gewoon wit en had een Nederlandse naam, daardoor viel het niet op. Inmiddels ben ik aardig ingeburgerd hoor, maar op sommige momenten komt het wezensvreemde aan de Nederlandse cultuur zomaar weer op. Zo vind ik vloeken iets absurds hebben. Dan heb je afscheid van het geloof genomen, maar haal je toch telkens God erbij. Voor Jezus, Mohammed en andere religieuze hoofdpersonen dien je respect te hebben, dat is niet iets om badinerend over te doen. Verder vind ik de ophef rond coronamaatregelen iets hebben van een luxeprobleem. In Afrika neemt iedereen gewoon het vaccin – als zij het al krijgen. Dan is er in ieder geval weer één probleem opgelost, en blijven er nog genoeg over. Het lag voor de hand om na mijn periode als pre-

dikant in Londen secretaris van de Remonstranten te worden. Ik ben blindgevaren op mijn ambitie. Maar die baan kostte mij te veel energie. Ik was alleen maar met papieren, managen en vergaderen bezig. Na twee jaar ben ik ermee gestopt. Er werd wel aan me getrokken om het te blijven doen. Zo werd er gezegd: “Volg een management-cursus, dan komt het wel goed.” Het stoppen met deze functie voelde als een nederlaag, maar was uiteindelijk een bevrijding. Ik kon me weer volledig richten op het predikantschap. Dat is de mooiste baan van de wereld. Ik doe nu het werk dat volledig bij me past. Het heeft ook iets verslavends om in the picture te staan. Ik ben ijdel genoeg om te kijken naar het aantal volgers dat ik op Twitter heb. En een interview in een landelijk dagblad, daar ben ik best gevoelig voor. Maar ik heb wel geleerd dat mijn wezen daar niet van afhangt. Ik ben gezien door God. Mijn kinderen tonen mij iets van Gods onvoorwaardelijke houding. Die blik van hen als ik hen weer zie als ik thuiskom na mijn werkdag. Ze zijn gewoon blij je weer te zien en het interesseert ze niets wat je hebt uitgespookt. Ik heb ervoor gekozen om maximaal twee avonden per week van huis te zijn voor lezingen. De rest heb ik geblokt voor mijn gezin. De lockdowns vanwege corona ben ik gaan waarderen. Als we met z’n vieren zijn, dat is geluk. En wat is er mooier dan je

‘Die eerste jaren na terugkomst was ik in Nederland zo allochtoon als wat.’

kinderen in bed te leggen? Verder ervaar ik geluk in de natuur. Een boom die is er gewoon, dat vind ik troostrijk. En de beweging van afsterven en weer opstaan die ik in de natuur waarneem, die beweging zit ook in ons leven. We zijn opgenomen in een groter geheel. De eeuwigheid is in de tijd gelegd. Dat is geluk, opeens kan het er zijn tijdens een goed glas wijn met vrienden.

Het verhaal van de overspelige vrouw vind ik het mooiste bijbelverhaal. Dat zij bevrijd werd van alles wat verkeerd ging, dat ze een nieuwe toekomst kreeg. Dat toont aan dat wij in het licht mogen staan. We zijn soms onhebbelijke mensen, en toch wagen we het telkens weer met elkaar. Yoga, mindfulness, op een berg in India de stilte opzoeken, het is mooi, maar die waarden zijn ook in de kerk om de hoek te vinden. Ik voel me geroepen die christelijke waarden voor het voetlicht te brengen, ook onder de “heidenen”. Zo beweeg ik me ook onder D66’ers. Religie werd daar als iets achterhaalds gezien en vanuit een moreel superieure houding bekeken. Gelukkig is er een kentering gaande, al blijft er nog een lange weg te gaan.

‘De lockdowns ben ik gaan waarderen.’

Het verhaal van de Samaritaanse vrouw vind ik ook prachtig. Het toont dat je met je eigen moraliteit niets opschiet. Ook de angst van een PVV’er telt. Het is een opgave om naar die angst te luisteren, anders maken we elkaar monddood. Of het leven licht is tussen twee donkere perioden of donker tussen twee lichte perioden? Mag het ook alleen licht zijn? Het licht overwint. We kunnen het donker betugelen door God toe te laten in ons leven. De ander helpen, bijverschijnen en bijstaan is daarbij cruciaal. Voor mijn uitvaart is het wat mij betreft genoeg als het Onze Vader bij het graf klinkt. Maar er moet natuurlijk ook muziek klinken. Een symfonie van Mahler en mijn lievelingsliederen ‘Loof de Koning heel mijn wezen’, Psalm 150a: ‘Geprezen zij God!’ en ‘U zij de glorie’ – het liefst in de taal van mijn hart, het Frans. Ik vind het een gemis als een uitvaart niet verankerd is in de christelijke traditie. Soms zijn er vijftien toespraken, en gaat het alleen om de mens. Maar bij mijn uitvaart moet het om God gaan. Na het leven ga ik terug naar God om weer met Hem verenigd te zijn. Zoals dat in een prachtig Requiem klinkt: “Engelen begeleiden je op weg naar het paradijs.” Aan God daarvoor de glorie.’

Stilgezet/
Lucas 1:78

Schaduw

Het stralende licht uit de hemel zal zich over ons ontfermen en schijnen over allen die in duisternis verkeren, in de schaduw van de dood ...

Hierover zingen we vaak rond Kerst. Een donkere tijd, dubbel zwaar door een pandemie van eenzaamheid, geldzorgen en overvolle ziekenhuizen. Maar, zingen we dan, er straalt licht uit de hemel! Zien we dat dan? Nee. Ooit was het te zien in dat veld bij Betlehem. Maar voordat de nacht voorbij was, was het alweer weg ... En toch weten we wat Zacharias bedoelt, beter dan hij zelf wist. Dit Licht kwam in de gedaante van die man uit Nazaret. Zijn gestalte gaf geen licht, zijn woorden wel. Zacharias kon niet weten hoe dit Licht zelf moest leven in de schaduw van een afgrijselijke dood. Ik weet het wel, ik weet dat Hij werd opgeslokt door die schaduw. Maar ik weet ook dat Hij stralend terugkwam. En nu geven zijn woorden nog altijd licht.

LIMERICK

KEES VAN EGMOND, BLEISWIJK

ZITPANDEMIE

‘Ja, Scherder’ zei iemand in Stegen, ‘kent goed het belang van bewegen. Niet zitten, op stap! Die man is zo knap. Hij heeft ooit een leerstoel gekregen.’

[Limerick bijdragen? achterop@nd.nl](mailto:achterop@nd.nl)

Today...

@Esther Kaper
Of ik net een brok in mijn keel kreeg toen ik ‘Flappie’ op de radio hoorde? Ja.

@Els van Dijk
Het is toch een vreemde manier van het kerstrees ingaan zo zonder persoonlijk afscheid van studenten en de meeste collega’s. Maar goed, gelukkig weten we ons verbonden en kunnen we daar in januari met nieuw elan mee verder. De kracht van de ontmoeting is zó speciaal!

IK EN MIJN HUIS

Horloge

Kleinzoon van vijf jaar logeert bij ons. ‘s Morgens doe ik mijn horloge om. Kleinzoon ziet dat en zegt: ‘Dat is wel een neppe.’ Ik vraag waarom. Hij antwoordt met: ‘Je kan alleen maar zien hoe laat het is.’ Ik zeg dat een horloge daar toch voor is? ‘Nee’, is zijn antwoord, ‘het is een echte als je ermee kan bellen.’